

Johanna Ollila, Jonna Tiirola, Tiia Raiskio

**VANHEMPIEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA PÄIVÄHOITOPALVE-
LUISSA**

VANHEMPIEN KOKEMUKSIA OSALLISUUDESTA PÄIVÄHOITOPALVELUIS-
SA

Johanna Ollila
Jonna-Mari Tirola
Tiia Raiskio
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Sosiaalialan koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakou-
lu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Johanna Ollila, Jonna-Mari Tirola, Tiia Raiskio
Opinnäytetyön nimi: Vanhempien kokemuksia osallisuudesta päivähoitopalveluissa
Työn ohjaajat: Aira Vanhala, Riikka Suokas
Työn valmistumislukukausi ja – vuosi: Syksy 2011 Sivumäärä 53+2 liitesivua

Tutkimme opinnäytetyössämme vanhempien kokemuksia osallisuudesta päivähoitopalveluissa. Tutkimustehtävänä on selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmilla on osallisuudesta. Tutkimuksen tavoitteena on löytää keinoja vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi sekä todeta jo olemassa olevat toimivat käytännöt. Opinnäytetyömme kohdentuu yhden pohjoissuomalaisen kunnan alueelle ja on osa Lapsen hyvä arki -hanketta.

Opinnäytetyömme keskeisenä teoreettisena lähtökohtana on kontekstuaalisen kasvun malli, jossa vanhempien ja päivähoidon välinen kasvatuskumppanuus on keskeinen käsite. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen edellyttää niin vanhempien kuin työntekijöidenkin osallisuutta. Tutkimuksemme keskeisin käsite on osallisuus, jota tutkimme vanhempien kokemusten kautta.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Käytämme tutkimusaineistona narratiiveja eli kertomuksia vanhempien ja päivähoidon työntekijöiden välisistä kohtaamisista päivähoiton arkisissa tilanteissa. Tutkimusaineiston analysoimme ja määrällistimme, jolloin saimme sieltä kolme eri teemaa.

Vanhempien kirjoittamien tarinoiden perusteella he ovat yleisesti tyytyväisiä kunnassa tarjottaviin päivähoitopalveluihin. Kehitettävänä asioina vanhemmat tuovat esiin päivähoitopaikan saamisen vaikeuden, vaikka päivähoitopaikan hakeminen koetaan helpoksi. Vanhemmat ovat tyytyväisiä tiedonkulkuun päivähoitopalveluiden ja kotien välillä, mutta toivovat enemmän mahdollisuuksia päivittäisiin kohtaamisiin työntekijöiden kanssa. Myös päivähoiton tapahtumia järjestettäessä vanhempien toiveita tulee huomioida mahdollisuuksien mukaan.

Vanhempien osallisuuden eri muotoja voidaan edistää varhaiskasvatuksessa yhteisten toimintatapojen sopimisella ja yhteisellä toiminnan suunnittelulla. Kunnassa voidaan sopia yksikköjen yhteiset aikataulut lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä, sekä sen päivittämisestä. Aikataulut olisivat kaikille yhteiset, ja näin edistettäisiin kaikkien kunnan vanhempien tasa-arvoista suunnittelu-, toiminta-, ja päätösosallisuutta.

Asiasanat: osallisuus, kasvatuskumppanuus, päivähoitopalvelut, vanhemmat

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Social Services

Authors: Johanna Ollila, Jonna-Mari Tirola, Tiia Raiskio
Title of thesis: Parents` Experiences of Inclusion in Day Care Services
Supervisors: AiraVanhala, RiikkaSuokas
Term and year when the thesis was submitted: Autumn 2011
Number of pages: 53+2 appendix pages

Background: The main responsibility for a child's upbringing belongs to parents but the day care services are a professional partner for that demanding task. Early childhood education is developing towards educational partnership and it includes parents' inclusion. Our study is commissioned by the Project Lapsen Hyvä Arki and is focused on one county in Northern Finland.

Aim: The purpose of our study was to clarify parents' experiences of their inclusion in the day care services.

Method: The theoretical framework consisted of contextual model of growth which included information of educational partnership for parents and day care employees. The study was qualitative and the data was gathered through the narratives which parents wrote about their experiences in daily contacts with the employees and events in the day care services.

Results: Parents were mainly satisfied with their inclusion in the day care services. They also brought up some subjects to be developed. Parents wrote about the difficulty to obtain a day care place for the child although they thought it was easy to apply for the day care services. Parents were also satisfied with the provision of information between homes and the services but they wished more daily contacts with the employees.

Conclusion: Educational partnership requires employees to take parents' opinions into account about the day care services. The services should be based on families' inclusion, wishes and needs as has been recorded in an early childhood education plan which should also be updated regularly. The empirical data of our study is available for developing day care services and help the staff to become aware of the good practices that already exist.

Keywords: inclusion, educational partnership, day care services, parents

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	3
ABSTRACT	4
1 JOHDANTO.....	6
2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	8
3 POHJOIS-SUOMEN MONIALAISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT - HANKE.....	10
3.1 Lapsen hyvä arki- hanke.....	10
3.2 Koillismaan kehittämissuunnitelma.....	11
4 TAVOITTEENA VANHEMPIA OSALLISTAVA VARHAISKASVATUS	12
4.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat säädökset	12
4.2 Kontekstuaalisen kasvun malli ja kasvatuskumppanuus	13
4.3 Osallisuus.....	16
5 TUTKIMUSMETODOLOGIA.....	20
5.1 Ihmiskäsitys	20
5.2 Narratiivisuus.....	21
5.3 Kohdejoukko ja aineiston keruu	23
5.4 Aineiston analyysi	23
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	27
6.1 Päivähoidon aloitusvaihe	27
6.2 Vanhempien ja työntekijöiden välinen yhteistyö	28
6.3 Tyytyväisyys päivähoitopalveluihin.....	30
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	33
8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	43
9 POHDINTA	45
LÄHTEET	50
LIITTEET	55

1 JOHDANTO

Osallisuutta voidaan tarkastella sekä ihmisen kokemuksena että yhteiskunnan rakenteiden tarjoamina mahdollisuuksina osallisuuteen. Osallisuutta kuvaa ihmisen tunne siitä, että hän tulee hyväksytyksi itsenään ja hänen näkemyksiään kuullaan ja otetaan huomioon. Osallisuuden käsite on osallistumisen käsitteeseen verrattuna sisällöltään kokemuksellisempi ja viittaa yksilön kiinnittymiseen yhteisöönsä. Osallisuuden käsite sisältää usein myös toiminnallisen puolen eli osallistumisen mahdollisuuden. (Järvi 2006, 1.)

Tutkimuksemme tarkoituksena on saada selville, millaisia kokemuksia vanhemmilla on osallisuudesta päivähoitopalveluissa. Vanhempi on aina osallinen, kun kyseessä on hänen lapsensa varhaiskasvatus, mutta pääseekö vanhempi aina osallistumaan varhaiskasvatukseen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin? Tutkimuksen tavoitteena on löytää keinoja vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi sekä todeta jo olemassa olevat toimivat käytännöt.

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen, ja aineistona olemme käyttäneet narratiiveja. Työmme teoreettisina lähtökohtina ovat kontekstuaalisen kasvun malli, kasvatuskumppanuus ja osallisuus. Tutkimus pohjautuu Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattulle ajatukselle ”Tavoitteena hyvinvoiva lapsi”. On tärkeää, että vanhemmat osallistuvat päivähoiton arkeen ja ovat kiinnostuneita lapsensa asioista. Tähän arkeen kuuluvat päivittäiset vuorovaikutustilanteet, keskustelut ja kohtaamiset henkilökunnan ja vanhempien kesken, jotka ovat oleellinen osa vanhempien osallistumista lapsensa varhaiskasvatukseen. Päivähoito on muuttumassa kasvatuskumppanuuden ansiosta yhteistoinnillisempaan suuntaan. Perus- ja päävastuu kasvatuksesta on aina lapsen vanhemmilla, mutta päivähoito on tullut ammatilliseksi kumppaniksi tähän vaativaan työhön.

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä erään pohjoissuomalaisen kunnan sekä Lapsen hyvä arki- hankkeen kanssa, joka on osa Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista KASTE 2008–2011 kehittämisohjelmaa. Kehittämisohjelman päätavoitteina on lisätä kuntalaisten osallisuutta ja vähentää syrjäytymistä, lisätä väestön hyvinvointia ja terveyttä ja kaventaa samalla terveyseroja sekä parantaa palveluiden laatua, saatavuutta ja

vaikuttavuutta ja vähentää alueellisia eroja. Tavoitteet pyritään saavuttamaan paikallisesti toteutettavilla konkreettisilla toimenpiteillä. (Kaste 2009, 3.) Lapsen hyvä arki-hankkeen tavoitteena on muun muassa lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja yhteistyön vahvistaminen eri lapsiperhepalveluiden välillä asiakkaan osallisuus huomiioon ottaen. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2010a.) Vanhempien osallisuuden tutkiminen on tärkeä osa hanketta, koska tällä tavalla saadaan tietoon vanhempien kokemuksia ja näkemyksiä varhaiskasvatuksen tilanteesta. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset heijastuvat perheisiin, lapsiin ja tätä kautta varhaiskasvatukseen. Lapsen hyvä arki -hanke pyrkii löytämään hyviä käytänteitä ja toimintamalleja varhaiskasvatukseen ja muihin lapsiperhepalveluihin sekä vaikuttamaan positiivisella tavalla perheiden tilanteisiin.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimuksemme tarkoituksena on tuottaa tietoa siitä, miten vanhemmat kokevat osallisuuden päivähoitopalveluissa. Tutkimuksen tavoitteena on löytää keinoja vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi sekä todeta jo olemassa olevat toimivat käytännöt. Tutkimustulosten kautta tuotamme tietoa ensisijaisesti päivähoidon henkilöstölle vanhempien osallisuuden kokemuksista. Tutkimustuloksia on mahdollista käyttää vanhempien osallisuuden edistämiseksi ja kasvatuskumppanuuden vahvistamiseksi varhaiskasvatuksen eri prosesseissa, sekä tuoda ilmi jo olemassa olevat toimivat käytännöt. Näin myös vanhemmat ja perheet hyötyvät tutkimuksestamme.

Tutkimustehtävänä on selvittää, millaisia kokemuksia vanhemmilla on osallisuudesta.

Sosiaalialan koulutusohjelman, sosionomi (AMK)- tutkinnon kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010.)

Opinnäytetyön ansiosta opimme, kuinka voimme luoda asiakasta osallistavan vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen. Kehitymme siinä, miten voimme tukea ja ohjata asiakasta sekä tunnistaa hänen erilaisia tarpeitaan ja voimavarojaan. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ilmenee työmme mukana, ja tämä opinnäyte opettaa meitä konkreettisesti tekemään tutkimusta sekä refleктоimaan ja kehittämään prosessin aikana esiin tulevia asioita. Toimimme ammattieettisten periaatteiden mukaan, ja lähtökohtana työssämme meillä on, että kaikki ihmiset ovat yhtä arvokkaita ja tasa-arvoisia näkemyksestään riippumatta.

Opinnäytetyöprosessissa syvennämme varhaiskasvatukseen liittyvää ammatillista osaamistamme vahvistamalla koulutuksen avulla syntynyttä teoriapohjaamme. Varhaiskasvattajan ammatilliseen osaamiseen liittyy nykyisin yhä vahvemmin teoreettisen tiedon

hallinnan vaatimus. Yhteiskunnalliset muutokset asettavat varhaiskasvattajan työlle tarpeen mukautua erilaisiin ajan oloihin. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on laajan teoriaosaamisen lisäksi työntekijöiden joustavuus ja innovatiivisuus sekä moniammatillinen työskentelytaito, verkostoituminen, tiimityö ja yhteisöllinen oppiminen. Sosionomien erityisosaamisen keskiössä on perheiden kanssa tehtävä työ varhaiskasvatuspalveluissa. Osaamisessa painottuu sosiaalipedagoginen ulottuvuus sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen arjessa ja perheen erilaisissa elämäntilanteissa. (Tast 2005, 5; Happonen 2008, 99–100, 104.) Näitä kaikkia ominaisuuksia ja työskentelytapoja tarvitsemme opinnäytettä tehdessämme, jolloin lisäämme samalla ammatillista osaamistamme. Varhaiskasvatusta kehitetään jatkuvasti vahvemmin kasvatuskumppanuuden suuntaan, joten opinnäytetyömme aihe on myös yhteiskunnallisesti ajankohtainen käsitellessämme vanhempien osallisuutta.

Varhaiskasvattajan työ on vuorovaikutusammatti, jota tehdään omalla persoonalla. Sosionomeina meidän on tärkeää ymmärtää ja tuntea oma persoonaamme, jotta voimme saavuttaa työmme tavoitteet mahdollisimman hyvin. Ammatillisuuden syventyminen on prosessi, jossa kehitymme jatkuvasti ja johon sisältyy muutoksen mahdollisuus. Itsetuntemuksen lisäksi meidän on ymmärrettävä ihmisten käyttäytymismallien eroja etenkin ristiriitatilanteissa, hyväksyttävä yksilöiden erilaisuus ja siten tapa toimia. Ammatilliseen kasvuun liittyy myös ihmisen ainutlaatuisuutta kunnioittavan arvomaailman sisäistäminen ja sen näkyväksi tekeminen käytännön työssä. Nämä ovat osaamisemme lähtökohdat, joiden avulla ammatillisuutemme kasvaa ja kehittyy. (Kiesiläinen 2002, 257–258, 262.)

3 POHJOIS-SUOMEN MONIALAISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT - HANKE

Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveyspalvelut kehittämisrakenne ja toimintamalli (PaKaste) on KASTE-rahoitusta saava hanke. Yksi PaKasteen osahankkeista on Pohjois-Pohjanmaan alueen Lapsen hyvä arki -hanke, jonka puitteissa teemme opinnäyttemme. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2010a.) PaKaste toimii aikavälillä 1.3.2009–21.10.2011. Siihen kuuluvat neljä osahanketta, joita ovat Lapin, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Keski-Pohjanmaan hankkeet. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2010b.)

3.1 Lapsen hyvä arki- hanke

Pohjois-Pohjanmaan osahankkeen nimi on Lapsen hyvä arki -hanke, joka on käynnistynyt 1.8.2009. Tämän hankkeen tavoitteena on luoda palvelevia yhteistyö- ja kumppanuusmalleja eri toimijoiden välille, mitkä keskittyvät lasten ja perheiden hyvinvointiin ja varhaiseen tukeen. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2010a.)

Lapsen hyvä arki- hankkeen päätavoitteena on lasten ja perheiden palveluiden laadun ja vaikuttavuuden parantaminen, sekä lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Tähän liittyvät tavoitteet ovat:

1. Moniammatillisen kumppanuuden edistäminen, yhteisten moniammatillisten toimintamallien ja verkostojen kehittäminen ja vahvistaminen lasten ja lapsiperheiden palvelujen tarjoajien välille
2. Varhaisen tunnistamisen ja tukemisen edistäminen sekä lasten eri elämän piireissä tapahtuvan kasvatuksellisen vuorovaikutuksen ja vanhemmuuden tukeminen
3. Lasten ja perheiden palveluissa työskentelevän henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittäminen
4. Kuntien ja muiden tahojen välisen yhteistyön ja yhteisen työn tapojen vahvistaminen lasten ja lapsiperheiden palveluissa asiakkaan osallisuus huomioiden
5. Tutkimuksen, koulutuksen ja käytännön työn välisen yhteyden kehittäminen. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2010a.)

Hankkeen aikana tavoitteena on luoda toimiva ennaltaehkäisevän ja varhaisen puuttumisen yhteistyö- ja kumppanuusmalli kehittämisalueille sekä kehittää uusia työkäytänteitä ja tapoja, jotka ovat lasten ja perheiden hyvinvointia tukevia. (PaKaste 2010a, 5.)

Hankkeen toiminta-alueita ovat Peruspalvelukuntayhtymä Kallio, johon kuuluu Alavieskan, Nivalan, Sievin ja Ylivieskan kunnat, Peruspalvelukuntayhtymä Selänne, johon kuuluu Haapajärven, Kärsämäen, Pyhäjärven ja Reisjärven kunnat, sekä Koillismaalla Kuusamo, Posio ja Taivalkoski. Hallinnoijana toimii Peruspalvelukuntayhtymä Kallio. Yhteistyötä tehdään eri oppilaitosten kanssa, ja mukana on muun muassa Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan varhaiskasvatuksen jaos. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2010a.)

3.2 Koillismaan kehittämissuunnitelma

Lapsen hyvä arki -hankkeessa on laadittu Kuusamon, Posion ja Taivalkosken yhteinen Koillismaan kehittämissuunnitelma. Sen tarkoituksena on linjata lapsiperhepalveluiden kehittämistoimintaa kyseisellä alueella samalla toimien konkreettisena yhteistyön ja sitouttamisen välineenä. Suunnitelma on laadittu hankkeen toiminta-ajalle ja sitä on päivitetty työn edetessä. Kehittämissuunnitelmaan on kirjattu mm. alueiden lapsiperheiden nykytilasta ja kehittämistarpeista, kehittämistyön tavoitteista, kehittämisen tukirakenteista, vertaishaastattelusta sekä dokumentoinnista, arvioinnista ja hyvien käytänteiden levittämisestä. Kehittämishaasteiksi kuntien lapsiperhepalvelujen toimijat ovat määritelleet muun muassa lapsen äänen kuulemisen, varhaisen tunnistamisen ja puuttumisen työmenetelmät ja käytännöt sekä vanhempien osallisuuden. (PaKaste 2010b, 2, 4–5.)

Kehittämissuunnitelmaan on kirjattu seitsemän erilaista kehittämisteemaa. Opinnäyte-työmme liittyy ”Asiakkaan osallisuus – Asiakaslähtöiset menetelmät” -teemaan, jonka päämääränä ovat lasten ja perheiden osallistuminen lapsiperhepalveluiden kehittämiseen ja heidän kokemuksensa kuulluksi tulemisesta näissä palveluissa. Yhtenä kehittämistavoitteena mainitaan asiakkaan osallisuuden todentuminen arjen toiminnoissa. (PaKaste 2010b, 17.)

4 TAVOITTEENA VANHEMPIA OSALLISTAVA VARHAISKASVATUS

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteena on varhaiskasvatuksen yhdenvertaisen toteuttamisen edistäminen koko maassa, sisällöllisen kehittämisen ohjaaminen ja edellytyksien luominen varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Tavoitteina ovat myös muun muassa ammatillisen tietoisuuden, vanhempien osallisuuden sekä moniammatillisen yhteistyön lisääminen. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 7.)

Tutkimuksemme teoreettisina lähtökohtina toimivat kasvatuskumppanuus, kontekstuaalisen kasvun malli ja osallisuuden käsite. Juridisena perustana toimivat varhaiskasvatusta ohjaavat lait ja säädökset.

4.1 Varhaiskasvatusta ohjaavat säädökset

Varhaiskasvatusta ohjataan valtakunnallisesti laeilla, asetuksilla, linjauksilla, Varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla (2005) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteilla (2000) sekä kunnallisesti kunnan varhaiskasvatuksen linjauksilla ja varhaiskasvatussuunnitelmalla, yksikön varhaiskasvatussuunnitelmalla, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalla ja lapsen esiopetuksen suunnitelmalla. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 8–9.)

Lasten päivähoidon perustana ovat siitä säädetyt lait ja asetukset. Päivähoitolain mukaan päivähoitoa voivat saada lapset, jotka eivät vielä ole oppivelvollisuusikäisiä sekä milloin erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä hoitoa ole muulla tavoin järjestetty, myös sitä vanhemmat lapset. Lisäksi päivähoito on pyrittävä järjestämään siten, että se tarjoaa lapsen hoidolle ja kasvatukselle sopivan hoitopaikan ja jatkuvan hoidon sinä vuorokauden aikana, jona sitä tarvitaan. (Laki lasten päivähoidosta 1973/36. 1:2.§.) Tavoitteena on tukea koteja näiden kasvatustehtävässä ja edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä (Laki lasten päivähoidosta 1973/36. 1:2 a.1 §).

Suomen päivähoitolaki antaa jokaiselle lapselle subjektiivisen oikeuden varhaiskasvatukseen. Päivähoitomme osana perhe-, sosiaali-, koulutus-, ja työvoimapolitiikkaa on huippuluokkaa maailmassa, ja myös päivähoitolakimme on ainutlaatuinen. Kasvatustehtävä ja sosiaalipalvelullinen tehtävä on liitetty yhteen ns. Educare-malliksi. Päivähoidon tehtävänä on toimia perheiden sosiaalipalveluna sekä varhaispedagogiikan ja siihen liittyvän esiopetuksen toteuttaminen. (Hujala, Puroila, Parrila, & Nivala 2007, 11–12.) Keskeisimpiä varhaiskasvatusta määrittäviä lakeja ovat myös perusopetuslaki (628/1998), laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005), laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Nämä on mainittu laissa lasten päivähoidosta (1973/ 36).

4.2 Kontekstuaalisen kasvun malli ja kasvatuskumppanuus

Tutkimuksemme nojaa Bronfenbrennerin ekologiseen teoriaan sekä kontekstuaalisen kasvun ajattelutapaan. Bronfenbrennerin ekologinen teoria antaa viitekehyksen lapsen kehityksen ymmärrykselle. Siinä korostetaan kasvuympäristön vuorovaikutussuhteiden vaikutusta lapsen kehitykseen. Ympäristöt on nimetty mikro-, meso-, ekso-, makro-, ja kronosysteemeiksi. (Heikka, Hujala, & Turja 2009, 43.) Ekologinen teoria tarkastelee lapsen kehitystä yhteydessä siihen ympäristöön, missä kehitysprosessi tapahtuu. Lapsessa havaittavaa ongelmaa tai käyttäytymishäiriötä ei nähdä vain lapsen ongelmana, vaan se on myös merkki yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksen toimimattomuudesta. Ekologinen teoria pyrkii tarkastelemaan kasvu- ja kasvatusprosesseja kokonaisvaltaisesti sen sijaan, että keskityttäisiin yksilön ja kasvatuksen ulkoisiin tai sisäisiin tekijöihin. Tätä kautta päästään kasvun kontekstuaalisuuden korostamiseen; kokonaisvaltaiseen, lapsen arjesta nousevaan näkökulmaan lapsen kasvusta ja oppimisesta. (Hujala ym. 2007, 17–19.)

Kontekstuaalisen kasvun malli on rakennettu Bronfenbrennerin juurille, ja se on saanut vaikutteensa ekokulttuurisesta teoriasta, systeemisestä ajattelusta sekä sosiologisista teorioista, joissa tarkastellaan yksilöiden ja toiminnan rakenteiden keskinäisiä suhteita. (Heikka ym. 2009, 43.) Kontekstuaalisen kasvun mallilla tarkoitetaan sellaista näkökulmaa lapsen kasvuun ja oppimiseen, jossa lapsi ja kasvuympäristö nähdään erottamat-

tomina kasvun tarkastelun lähtökohtina, ja näin lapsen toimintaa voidaan ymmärtää vain osana koko ympäristön toimintaa. Oppiminen, kasvu ja kehitys nähdään lasten ja aikuisten sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tuloksena. Lapsen elämä on kiinni aikuisten todellisuudessa, kaveripiirissä, kulttuurissa ja yhteiskunnallisissa ratkaisuisissa, jotka heijastuvat lapseen ja joihin lapsi heijastuu. Lapsi itse ja hänen toimintansa ovat kokonaisuutena keskiössä. Kasvukonteksteja tarkastellaan lapsen lähipiiristä lähtien etenemällä kaukaisempiin yhteiskunnan verkostoihin. (Hujala ym. 2007, 19.) Lapsi ja kasvuympäristö nähdään erottamattomina ja jokaisen lapsen kulttuurisia lähtökohtia kunnioitetaan ja ne otetaan huomioon tavoitteiden asettamisessa sekä arvioinnissa. Kasvatuksen ja opetuksen tulee siis lähteä ja juurtua lapsen arjesta ja hänen elämänsä todellisuudesta. Kontekstuaalinen teoria myös painottaa kasvatusprosessissa lapsen välittömän kasvuympäristön ja siinä toimivien lapselle lähimpien ihmisten merkityksellisyyttä. Kasvatusyhteistyö ja kasvatuskumppanuus nähdään varhaispedagogiikan perustana, mikä merkitsee vanhemmille kasvatuskumppanuutta päivähoidon henkilöstön kanssa. (Heikka ym. 2009, 44–45.)

Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja työntekijöiden tietoista sitoutumista yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Kasvatuskumppanuuden onnistuminen vaatii luottamusta, kunnioitusta ja tasavertaisuutta vanhempien ja työntekijöiden välillä. Kumpikin osapuoli voi tuoda ilmi omat tietonsa, käsityksensä ja ratkaisuehdotuksensa lapseen liittyviin asioihin. Työntekijän tulee kuunnella ja käyttää samaa kieltä vanhemman kanssa. (Karling, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2008, 294.) Kasvatuskumppanuudessa työntekijä asettuu vanhemman rinnalle ja hän tekee aloitteen kasvatuskumppanuuden rakentamiseksi. Päävastuu kasvatuskumppanuuden ylläpitämisestä on päivähoiton työntekijöillä. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat jakavat tietojaan, taitojaan ja näkemyksiään lapsen parhaasta hyvässä yhteistyössä, johon kuuluu neuvottelua, sopimista ja avointa vuorovaikutusta. Olennaista kasvatuskumppanuuden idean toteutumisessa on keskinäinen luottamus ja kunnioitus, kumppanuus lähtee lapsen tarpeista ja lapsen edun toteuttamisesta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21.) Kasvattajien tulee työskennellä kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti sekä kunnioittaa lapsen, hänen vanhempiansa ja omien kollegoidensa kokemuksia ja mielipiteitä. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 17.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaa neljä periaatetta. Niitä ovat kuuleminen, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Työntekijän ja vanhemman välinen toimiva vuorovaikutussuhde vaatii kuuntelua ja toisen kuulemista. Toinen osapuoli asettuu kuulemaan kertojan asiaa, ajatuksia ja puhetta. Kun kuuntelija eläytyy, keskittyy ja on aidosti läsnä, toinen kokee sen aitona kiinnostuksena ja rehellisyytenä. Kuuntelijan on kyettävä luomaan turvallinen ja myönteinen ilmapiiri, jotta tämä voisi onnistua. Kuuntelijan on uskallettava ottaa vastaan se, mitä toinen kertoo. Pienillä asioilla voi viestittää kertojalle sen, että haluaa kuulla lisää, vaikka asia olisi negatiivinenkin. Kuuntelija voi kommentoida kiinnostusta osoittavilla äännähdyksillä (esimerkiksi hmm..) tai pyytämällä kertomaan lisää ja antamalla puhujalle mahdollisuuden kertoa asiansa loppuun. (Kaskela ym. 2006, 32.)

Työntekijöiden ja vanhempien välinen kunnioitus on toisen arvostamista ja hyväksymistä. Työntekijän kannattaa lähteä rakentamaan kunnioittavaa suhdetta myönteisyydestä käsin, koska avoimuus ja myönteisyys auttavat vanhempia ymmärtämään, että häntä kunnioitetaan ja arvostetaan. Työntekijä voi kohdata haasteen, kun kohtaa perheen, jolla on täysin erilainen perhekulttuuri ja arvot kuin itsellä. Kuulemisen ja avoimuuden avulla tästä haasteesta selviää. (Kaskela ym. 2006, 34–35.)

Luottamuksen rakentuminen alkaa kuulemisen ja kunnioituksen periaatteista. Luottamus ei synny hetkessä, vaan siihen tarvitaan yhteisiä kohtaamisia ja vuoropuhelua. Monet vanhemmat kiinnittävät erityistä huomiota työntekijän ja lapsen väliseen suhteeseen. Jos lapsen ja työntekijän suhde on hyvä, niin vanhempien luottamus ja turvallisuus lapsen hyvästä hoidosta lisääntyy. Vanhempien mahdollisuus vaikuttaa lapsen hoitoon, kasvatukseen ja opetukseen päivähoitossa lisää luottamusta, koska silloin vanhempi kokee voivansa osallistua lapsen kasvuun ja kehitykseen. Luottamus rakentuu ajan kanssa ja tulee ottaa huomioon, että suhteen rakentuminen voi viedä toisen vanhemman kanssa pitempään kuin toisen. (Kaskela ym. 2006, 36–37.)

Dialogisuus on määritelty keskusteluksi, jossa on ydin ja jossa ei valita puolia. Dialogi on taitoa ajatella, puhua ja toimia yhdessä; yksilön ottama kanta asioihin on askel kohti lopputulosta, ei ehdoton ja loputon mielipide. Tarkoituksena on luoda yhteistä ymmärrystä ja sovittaa yhteen erilaisia tulkintoja asioista. Tämä tarkoittaa hyvän keskusteluilmapiiirin luomista vanhempien ja työntekijöiden välille. On tärkeää olla juuttumatta

epäolennaisiin asioihin, väittelyyn tai toisen osapuolen arvioimiseen ja tehdä tilaa toisen osapuolen ajatuksille. On myös tehtävä itsensä näkyväksi puheen ja tekojen kautta, esimerkiksi, tutkimalla ja tarkastelemalla, eli yhdessä ajattelemalla. Tällainen dialogi luo kahdenkeskisen yhteisöllisyyden kokemuksen ja tunneliittymisen lapsen asiaan ja kasvatusprosessiin. (Kaskela ym. 2006, 38–40.)

Kasvatuskumppanuuden kautta vanhemmat pääsevät osallisiksi siihen osaan lasten elämää, missä he eivät ole konkreettisesti läsnä. Vanhemmat voivat jakaa työntekijän kanssa ajatuksia ja tunteita lapsesta, ja sitä kautta lapsen kaksi kasvuympäristöä tukevat lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä eli kokonaisvaltaista kehitystä. (Stakes, 2006, hakupäivä 28.5.2010.) Kasvatuskumppanuuden onnistumista voidaan lisätä erilaisten yhteistyömuotojen kautta, kuten vanhempainillat, juhlat, retket, työntekijän vierailu lapsen kotona, varhaiskasvatussuunnitelman teko ja niin edelleen. (Karling ym. 2008, 297–298.) Sekä vanhemmilla että asiantuntijoilla on tärkeää, mutta erilaista tietoa lapsesta. Kasvatuskumppanuus on työntekijän tietoinen asenne ja omaksuttu toimintakäytäntö, joka vaatii työntekijältä oman toiminnan reflektointia. Toiminta on ratkaisukeskeistä ongelmakeskeisyyden sijaan, ja työntekijällä tulee olla arvostava ja vaihtoehtoja hakeva työote suhteessa vanhempiin. (Kaskela ym. 2006, 19.)

4.3 Osallisuus

Suomen laeissa ja asetuksissa on määritelty osallisuutta. Perustuslain mukaan ihmisellä on oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. (Suomen perustuslaki 731/1999 1:2.2 §.) Kuntalain neljäs luku keskittyy kunnan asukkaiden osallistumisoikeuteen. Täysi-ikäisellä kunnan asukkaalla on äänioikeus. Lakiin on koottu keinoja, miten valtuusto voi edistää kuntalaisten osallistumista ja vaikuttamista. Näitä ovat muun muassa valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin, tiedottamalla kunnan asioista ja järjestämällä kuulemistilaisuuksia ja selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa. Kuntalaisilla on aloiteoikeus ja aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitteen johdosta suoritettavat toimenpiteet. (Kuntalaki 365/1995 4:26–28 §.)

Osallisuus-käsitteelle ei ole onnistuttu laatimaan täsmällistä ja yleisesti hyväksyttyä määritelmää, tyypillisesti sen merkitys vaihtelee käyttötilanteen mukaan. Osallisuutta voi lähteä määrittelemään kuvaamalla, mitä osallisuus ei ainakaan ole. Osallisuuden vastakohta on välinpitämättömyys, tunne, että oman ympäristön toiminnalla ei ole merkitystä, ja tämä johtaa yksilön haluttomuuteen vaikuttaa ympäristönsä asioihin. Mitään ei kannata tehdä, koska isot päätökset tehdään muualla, eikä yksilöllä ole todellisia vaikutusmahdollisuuksia. Toinen osallisuuden vastakohdistista on osattomuus, jolla voidaan viitata yksilön asemaan yhteiskunnassa. Tällöin tarkoitetaan joko taloudellisen, kulttuurisen tai sosiaalisen pääoman puutetta, toisaalta taas osattomuudella on myös tärkeä henkilökohtainen ulottuvuus. Osallisuuden puuttuminen voidaan nähdä vieraantumise-
na, jolloin yksilö on kadottanut suhteen itseensä, ympäristöönsä, työhönsä ja yhteiskun-
taansa. (Kiilakoski 2007, 10–12.) Demokratian toteutumisen kannalta on tärkeää, millä
tavoin yksilön mielipide välittyy yhteiskunnallisiin päätöksentekoprosesseihin ja millä
tavoin viranomaiset toimivat tuottaessaan julkisia palveluita. Olennaista on myös, millä
tavoin ihmisten kokemukset ja ajatukset asioista pääsevät julkisen keskustelun piiriin ja
miten tätä kautta yhteiskunnassa voidaan huomata uusia asioita, joihin pitäisi vaikuttaa.
(Vesikansa 2002, 13.)

Kuntalaisten suora osallisuus voidaan jäsenellä neljäksi osallisuuden muodoksi. Tieto-
osallisuuteen kuuluu mm. kunnan tiedottaminen, kuntalaisten kuuleminen, palve-
lusitoumukset sekä erilaisiin kyselyihin vastaaminen. Kuntaorganisaation ja kuntalais-
ten väliseen valmisteluun liittyvää vuorovaikutusta kutsutaan suunnitteluosallisuudeksi,
johon kuuluu esimerkiksi asioiden yhteissuunnittelu. Päätösosallisuus tarkoittaa osalli-
suutta palveluiden tuottamista tai omaa asuinalueita koskeviin päätöksiin. Tällöin palve-
luiden käyttäjille on annettu siis päätösvaltaa. Toimintaosallisuus tarkoittaa kuntalaisten
toimintaa omassa elinympäristössään yhteisten asioiden hyväksi, esimerkiksi talkoo-
voimin toteutettavat tapahtumat. (Kohonen & Tiala 2002, 6.)

Osallisuuden kehittämishaasteet ovat monimuotoisia ja kytkeytyvät kansalaisten erilai-
siin rooleihin. Varhaiskasvatuksessa vanhemmilla voidaan katsoa olevan seuraavanlai-
sia rooleja: Vanhemmat voivat olla palveluntarpeen esittäjiä, jolloin myös vanhemmat
määrittelevät, minkä ikäisenä ja minkälaista päivähoitopalvelua lapsi tarvitsee. Van-
hemmilla voi olla asiakkuuden rooli, koska he saavat tiettyä palvelua, tai kasvatukselli-

sen kumppanuuden rooli, jolloin vanhemmat toimivat työntekijän rinnalla päivähoitos-
sa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. (Järvi 2006, 3.)

Osallisuudessa on sekä yksilöllinen että yhteisöllinen elementti; yksilön on koettava it-
sensä arvokkaaksi ja yhteisön oltava osallisuuden mahdollistaja. Tärkeä osallisuuden
piirre on yksilön oma kokemus. Osallisuus on oikeutta omaan identiteettiin ja arvokkuu-
teen osana perhettä, ryhmää, yhteisöä, yhteiskuntaa tai ekosysteemiä. Yksilölle tulee
antaa mahdollisuus toimia, jotta osallisuus toteutuisi. Tällöin puhutaan vallan ja vastuun
jakamisesta. Osallisena olemisen tilanne tuo mukanaan myös velvollisuuksia; osallinen
ihminen kantaa vastuuta ryhmän tai yhteisön toiminnasta. Osallisuus on täten ajateltuna
todellisen vastuun kantamista ja sen saamista oman, toisten ja koko yhteisön toiminta-
kyvystä, sekä sitoutumista toimintaan yhteisten asioiden parantamiseksi. (Kiilakoski
2007, 12–14.)

Ihminen voi olla osallinen tai osaton esimerkiksi ihmissuhteissaan, sosiaalisessa verkos-
tossaan, kulttuurissaan, kasvatuksessaan tai perheessään, samoin kuin hyvinvointipalve-
luissa tai työelämässä. Tätä kautta tarkasteltaessa osallisuus voidaan nähdä sekä yksilön
henkilökohtaisena kokemuksena että yhteiskunnan rakenteiden tarjoamina mahdolli-
suuksina osallisuuteen. Osallisuuden käsite viittaa yksilön kiinnittymiseen yhteisönsä
ja osallistumisen mahdollisuuteen, kun taas osallistumisella on yleisesti viitattu vain
mukanaoloon prosessissa. Osallisuus on kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa yhteis-
kunnan ja elinympäristön kehittämiseen sekä päätöksentekoon, ja osallisuus on kirjattu
lainsäädäntöömme. Osallisuutta voidaan edistää poliittisesti tai pedagogisesti; poliit-
tinen osallisuuden edistäminen keskittyy vaikuttamaan yhteiskunnan rakenteisiin, insti-
tutioihin ja lainsäädäntöön. Pedagoginen osallisuuden edistäminen vaikuttaa ihmisiin,
jolloin samalla uusitaan yhteiskunnan rakenteita sisältäpäin. (Järvi 2006, 1–3.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritetään vanhempien
osallisuutta yksikön toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa. Vanhemmilla tulee olla
mahdollisuus vaikuttaa yksikön varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä osallistua sen arvi-
ointiin yhteistyössä muiden vanhempien kanssa. Arvioinnin lähtökohtana on, että var-
haiskasvatussuunnitelma laaditaan yhteistyössä koko kasvatusyhteisön kanssa ja se on
aktiivisessa käytössä, sekä sen sisältö on vanhempien ja henkilöstön tiedossa. Vanhem-

mat seuraavat ja arvioivat varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden toteutumista sekä henkilöstö arvioi ja kehittää suunnitelmaa määräajoin ja myös tarvittaessa. Lisäksi laaditaan henkilöstön ja vanhempien kanssa yhteistyössä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, jonka tavoitteena on lapsen yksilöllisyyden ja vanhempien näkemyksen huomioonottaminen toimintaa järjestettäessä. Suunnitelmassa sovitaan yhteistyön toimintatavoista ja sen toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti sekä henkilöstön kesken että vanhempien kanssa. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 33.)

Tutkijoina koemme tärkeiksi vanhempien päivittäiset osallisuuden kokemukset esimerkiksi päivähoitopaikkaa haettaessa, päivähoiton aloitusvaiheessa, varhaiskasvatussuunnitelman teossa ja arvioinnissa, vanhempainilloissa ja muissa järjestetyissä tapahtumissa tai päivittäisissä kohtaamisissa työntekijöiden kanssa. Nämä kaikki kohtaamiset ja vaiheet perustuvat kasvatuskumppanuuteen, jonka perustana on niin vanhempien kuin työntekijöidenkin osallisuus. Vanhempien osallisuus lähtee rakentumaan päivähoiton henkilöstön kautta. Työntekijät ja vanhemmat luovat pohjan yhteistyölle, ja sitä kautta jokainen vanhempi voi omalla toiminnallaan vahvistaa osallisuuttaan.

5 TUTKIMUSMETODOLOGIA

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on prosessi, missä aineistoon liittyvät näkökulmat ja tulkinnat kehittyvät vähitellen tutkimusprosessin edetessä. Tutkimuksen eri vaiheet eivät välttämättä ole etukäteen päätettävissä selkeästi vaan esimerkiksi tutkimustehtävään liittyvät ratkaisut voivat vähitellen muotoutua tutkimuksen edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa voidaanakin katsoa olevan kyse tutkittavan ilmiön käsitteellistämisestä eikä minkään etukäteen määritellyn teorian testaamisesta. Kuitenkin teoreettiset ja käytännön kentältä nousevat näkökulmat suuntaavat tutkimuksen kulkua. (Kiviniemi 2010, 70,74.)

Tutkimuksen tuloksiin vaikuttavat laadullisessa tutkimuksessa muun muassa tutkijan käsitykset ilmiöstä ja siihen sisällytettävät merkitykset. Tutkimuksen tuottama tieto ei siten voi olla täysin objektiivista, vaan siihen vaikuttaa tutkijan ymmärrys asioista. Laadullinen tutkimus on empiiristä eli kokemukseen perustuvaa. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on oltava tietoinen siitä, mitä tekee. Tutkimuksen tekemiseen liittyvät aina omat eettiset ongelmansa, joten tietoinen valintojen perustelu on tärkeää. (Tuomi & Sarajärvi. 2009, 20, 22, 67.)

5.1 Ihmiskäsitys

Ihmisen olemassaolon kolme perusmuotoa ovat tajunnallisuus, kehollisuus ja situationaalisuus. Tajunnallisuus käsitetään inhimillisen kokemisen kokonaisuudeksi. Ihmisen mieli on merkityksen antaja, joka ilmenee aina jossakin tajunnan tilassa eli elämyksessä. Mielen avulla ihminen muun muassa tietää, tuntee, uskoo ja uneksii. Ihminen muodostaa mielen ja ymmärryksen avulla merkityssuhteita; ne muodostavat verkostoja, joista syntyy käsitys itsestämme ja maailmankuvastamme. Kehollisuus ihmisen olemassaolon muotona tarkoittaa ihmisen fyysisyyttä ja orgaanisuutta. Situationaalisuus tarkoittaa tässä ihmisen kietoutuneisuutta todellisuuteen oman elämäntilanteensa kautta ja mukaisesti. Situationaalisuuden osat määräytyvät kohtalon omaisesti, esimerkiksi ihmisen kansallisuus tai vanhemmat. Ihminen voi myös itse valita ja muunnella situationaalisuut-

taan, esimerkiksi hän voi itse valita ystävänsä ja harrastuksensa. Situaatio on kaikkea sitä, mihin ihminen on suhteessa ja se on riippumaton ajan ja paikan rajoituksista. (Rauhala 2005, 32, 34–35, 38, 42–42.)

Tutkimuksemme pohjalla on käsityksemme ihmisestä kokonaisuutena; ihmistä ei olisi ilman jotakin kolmesta olemassaolon perusmuodosta. Tajunnallisuus, kehollisuus ja situationaalisuus ovat kaikki yhtä välttämättömiä olemassaolomme kannalta. Ihmiset ajattelevat, elävät ja kokevat asioita eri tavalla. Yksilöön ja hänen toimintaansa vaikuttavat muun muassa hänen aiemmat kokemuksensa, ajattelumallinsa, fyysinen hyvinvointinsa ja elämäntilanteensa. Narratiivien kautta nousevat esiin vanhempien omat, ainutkertaiset elämäkokemukset liittyen osallisuuteen varhaiskasvatustilanteissa. Vanhemmat tuovat kertomuksissaan esille itselleen merkityksellisiä kokemuksia. Tätä kautta tutkimuksemme korostuu ihmisen tajunnallisuus.

Ihmiskäsityksemme mukaan muutos jossakin ihmisen olemassaolon perusmuodossa todennäköisesti vaikuttaa myös muihin osiin. Esimerkiksi ihmisen kokiessa itsessään fyysisiä muutoksia ne todennäköisesti vaikuttavat myös hänen mieleensä ja hänen elämäntodellisuuteensa. Toisaalta taas suuret muutokset yksilön ympäristössä voivat vaikuttaa hänen fyysiseen hyvinvointiinsa ja jopa muuttaa hänen uskomuksiaan ja toiveitaan.

5.2 Narratiivisuus

Tutkimuksessa narratiivisuus tarkoittaa lähestymistapaa, joka kohdistaa huomion kertomuksiin tiedon välittäjänä ja rakentajana. Tutkimus voidaan ymmärtää kertomuksen tuottamiseksi maailmasta, tai tutkimuksessa voidaan käyttää kertomuksia materiaalina. Narratiivisuudella voidaan viitata tiedonprosessiin, sitä voidaan käyttää kuvattaessa tutkimusaineiston luonnetta, se voi viitata aineiston analyysitapoihin, tai narratiiveja voidaan käyttää ammatillisena työvälineenä. (Heikkinen 2001, 116, 118.) Narratiivinen lähestymistapa ei muodosta yhtenäistä tutkimustapaa, vaan väljän tutkimuskehyksen. Tämän takia eri tutkijat voivat tehdä erilaista narratiivista tutkimusta. Tutkijan valitsemat menetelmät sekä käsitteet tekevät tutkimuksesta omannäköisensä. (Erkkilä 2006, 196, 202.) Me käytämme tutkimuksemme narratiiveja eli kertomuksia tutkimusaineistona.

Ihmistieteelliseen tutkimukseen liittyy tietoteoreettisen konstruktivismin käsite. Tällöin sosiaalisessa vuorovaikutuksessa syntyy tietoa kielen avulla. Narratiivisuudella ei ole tarkoitus saada selville yhtä totuutta, vaan ihmiset itse kertomustensa kautta ja vuorovaikutuksessa konstruoivat todellisuutta ja identiteettiään. Kertomukset tuottavat absoluuttisen totuuden sijasta näkökulmia todellisuuteen. (Heikkinen 2002, 186–187.)

Narratiivisella tutkimuksella pyritään subjektiiviseen ja paikalliseen tietoon, jolloin tiedon yleistettävyyden on toissijaista. Postmodernissa kulttuurissa ihmisen tietämys riippuu ajasta, paikasta ja sosiaalisesta todellisuudesta, jolloin objektiivinen tieto kyseenalaistetaan. Narratiivisella tutkimuksella saadaan ihmisten äänet monipuolisemmin esille ja nähdään yksilön elinympäristön vaikutus tarinoiden tuottamaan tietoon. Narratiivisen aineiston käsittelyssä vaaditaan tutkijalta tulkintaa sekä tutkittavien oman äänen löytämistä. Tutkijan on konstruoitava tutkittavien tarinoista oman tulkintansa kautta yhteenvedo, jonka pohjalta hän luo tietoa. (Heikkinen 2002, 188–190, 192.)

Narratiivisessa lähestymistavassa kokemuksen käsite on keskeinen; ajatellaan, että kerrotut tarinat kuvaavat tutkittavan kokemusmaailmaa. Tavallisesti nämä kokemukset kerrotaan tarinan muodossa. Narratiivisessa tutkimuksessa ihmisten kokemuksiin suhtaudutaan tosina, ei fiktioina tai satuina. (Erkkilä 2006, 200–201.) Tältä osin tutkimuksemme tulee fenomenologis-hermeneuttinen ulottuvuus. Fenomenologiassa tutkitaan kokemuksia ja ihmisen suhdetta omaan elämäntodellisuuteen. Fenomenologian mukaan ihmisen suhde maailmaan on intentionaalinen, mikä tarkoittaa, että kaikki merkitsee meille jotain. Kokemus muodostuu juuri näiden merkitysten kautta. (Laine 2010, 29.) Nämä merkitykset ovat fenomenologisen tutkimuksen varsinaisen kohde. Fenomenologiaan kuuluu myös käsitys niin ihmisen yhteisöllisyydestä kuin jokaisen yksilön erilaisuudesta. Jokainen yksilö on merkityksellinen. Tarkoituksena on ymmärtää tutkittavan alueen ihmisten sen hetkistä merkitysmaailmaa. Hermeneutiikalla tarkoitetaan yleisesti teoriaa ymmärtämisestä ja tulkinnasta. Fenomenologiseen tutkimukseen hermeneuttinen ulottuvuus tulee mukaan tulkinnan tarpeen myötä. Tutkimuksen kohteina ovat tutkittavan käyttämät ilmaisut, jotka kantavat merkityksiä ja joita voidaan lähestyä vain ymmärtämällä ja tulkitsemalla. (Laine 2001, 27–30.)

5.3 Kohdejoukko ja aineiston keruu

Tutkimuksemme kohderyhmänä ovat tietyn kunnan vanhemmat, joiden lapset ovat päivähoitopalveluiden piirissä (päiväkoti, esiopetuksen päivähoito, perhepäivähoito, ryhmäperhepäivähoitokoti). Päivähoidon alueella perheitä on noin 40.

Aineisto koostui vanhempien kirjoittamista kertomuksista heidän osallisuudestaan. Olemme pitäneet vanhemmille infotilaisuuden huhtikuussa 2011 tutkimuksestamme. Lähetimme heille kutsun tilaisuuteen (LIITE 1). Infotilaisuuteen saapui 6 vanhempaa. Aluksi kerroimme itsestämme ja taustoistamme sekä aiheen valinnasta. Avasimme vanhemmille tutkimustamme ohjaavia käsitteitä, erityisesti osallisuutta. Jäsensimme tutkimuksen toteutuksen vaiheita ja vastasimme vanhempien esittämiin kysymyksiin.

Tilaisuuden lopussa jaoimme vanhemmille paperit, joihin he kirjoittivat kertomuksensa (LIITE 2). Papereissa ohjeistimme kertomuksen kirjoittamiseen. Emme kysyneet vanhemmilta taustatietoja, kuten lapsen päivähoitomuotoa, mutta pyysimme heitä kuitenkin jättämään esimerkiksi sähköpostiosoitteen mahdollisia tarkentavia kysymyksiä varten. Pyysimme vanhempia kertomaan kokemuksistaan osallisuudesta päivähoidon eri vaiheissa. Vastaamisaikaa heillä oli kaksi viikkoa. Kertomukset sai toimittaa joko sähköpostilla tai perinteisellä postilla. Lisäksi ohjeistimme myös halukkaita sähköiseen vastaamiseen. Vähäisen osallistujamäärän vuoksi keskustelimme yhteistyökumppaneiden kanssa mahdollisuudesta jakaa vastauspaperit kaikille päivähoitopalveluita käyttävien lasten vanhemmille, jotta saisimme enemmän aineistoa. Saatuamme myöntävän vastuksen ohjaavilta opettajilta annoimme luvan jakaa vastauspaperit myös heille, jotka eivät osallistuneet infotilaisuuteen. Vastauspapereihin liitettiin kaikkien tutkimuksen tekijöiden yhteystiedot, jotta vanhemmat voisivat kysyä tarvittaessa lisäohjeita vastaamiseen. Lisäksi jatkoimme vastausaikaa pääsiäisen yli. Kertomuksia saimme sähköisesti 5 kappaletta ja perinteisellä postilla 3 kappaletta, yhteensä 11 liuskaa.

5.4 Aineiston analyysi

Induktiivinen sisällönanalyysi tarkoittaa aineistosta lähtevää analyysiä, jolloin tutkimusaineisto pelkistetään, ryhmitellään ja abstrahoidaan eli käsitteellistetään. Tutkimus-

aineistoa pelkistetään etsimällä tutkimustehtävään liittyviä ilmaisuja. Seuraava vaihe on ryhmittely, jolloin samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistetään samaan kategoriaan. Saman sisältöiset kategoriat yhdistetään toisiinsa yläkategorioiksi. Kategorioille annetaan sen sisältöä kuvaava nimi. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5-6.)

Analysoimme tutkimusaineiston induktiivisella sisällönanalyysillä. Puhtaaksikirjoitimme käsikirjoitetut kertomukset ja siirtämällä ne tietokoneelle tekstinkäsittelyohjelmaan. Luimme kertomukset huolellisesti. Aluksi etsimme kertomuksista kaikki osallisuuden liittyvät ilmaisut. Pelkistimme ilmaisut, joista numeroimme samankaltaiset ilmaisut samalla numerolla, ja saimme täten 15 keskeistä asiaa. Laadimme taulukon, johon merkitsimme vanhempien esittämät toimivat sekä kehitettävät asiat, ja merkitsimme, kuinka monta kertaa yhteensä kyseistä asiaa aineistossa on käsitelty.

Lähes kaiken tutkimuksessa kerätyn tiedon voi muuttaa numeeriseen muotoon. Tällöin ei ole merkitystä, miten aineisto on kerätty; onko käytetty kyselylomaketta, haastattelua, havainnointia tai jotakin muuta menetelmää. Aineistosta saadut vastaukset kirjoitetaan sellaisenaan, kuin haastateltava on ne kertonut, jonka jälkeen pyritään huolellisen tarkastelun avulla löytämään yhteiset teemat haastateltujen kertomista asioista. Tällöin avuksi voidaan ottaa numerointi, eli samanlaiset vastaukset koodataan samalla numerolla. Teemoittelussa ei kannata pyrkiä mahdollisimman pieneen määrään luokitteluvaihtoehtoja, vaan aluksi kannattaa säilyttää pieniäkin eroja sisältävät vastaukset. Luokkien yhdistely on helpompaa verrattuna niiden jakamiseen analysoinnin myöhemmässä vaiheessa. Liian nopeasti luokkia yhdisteltäessä voi käydä myös niin, että aineiston informaatioarvo vähenee tarpeettomasti. Tällöin ei voida enää edetä vastausten syvällisempään tarkasteluun ja yksittäisten vivahteiden etsimiseen vastausten joukosta. (Valli 2010, 222–223.)

Päädymme tutkimuksessamme käyttämään myös määrällistämistä, jotta tutkimustulokset olisivat helposti luettavissa ja ymmärrettävissä, jolloin ne avautuisivat helpommin lukijalle. Taulukon avulla tutkimustuloksia on myös helpompi ottaa hyödynnettäväksi käytäntöön. Kuitenkin on tärkeää huomata myös se, että vain yhdessä vastauksessa mainitut asiat (esimerkiksi omahoitajuus) ovat päivähoidon arjessa erittäin tärkeitä ja painottamisen arvoisia asioita.

	Toimivat asiat	Kehitettävät asiat	Yhteensä
1. Päivähoitoon hakeminen	2	0	2
2. Päivähoitopaikan saaminen	3	6	9
3. Työntekijöiden joustavuus	1	1	2
4. Hoitopaikkaan tutustuminen	4	2	6
5. Omahoitajuus	1	0	1
6. Varhaiskasvatussuunnitelman teko	8	5	13
7. Vanhempainillat ja muut tapahtumat	4	14	18
8. Päivittäiset kohtaamiset	13	9	22
9. Työntekijöiden kohdattavuus	3	4	7
10. Aloitusvaiheen sujuvuus	2	2	4
11. Perheen toiveiden huomioiminen	9	5	14
12. Tunne osallisuudesta	2	2	4
13. Päivähoitosopimuksen jatkuvuus	0	1	1
14. Tiedonkulku	6	3	9
15. Perheen tarpeisiin vastaavat päivähoitopalvelut	5	1	6

Päädymme tutkimuksessamme käyttämään taulukkoa, joka on taulukon yksinkertaisin muoto, niin sanottu nelikenttä, jossa molemmista muuttujista on vain kaksi luokkaa (2 x 2 taulukko). Tällainen taulukko on selkeä luettava, mutta sisältää kuitenkin vähemmän informaatiota kuin suuremmat taulukot. Isojen taulukkojen heikkoutena taas on tietojen helppo hukkuminen liialliseen informaatioon. (Valli 2010, 227–229.)

Tämän jälkeen yhdistimme keräämämme 15 asiaa kolmeen eri teemaan. Olemme kirjoittaneet tutkimuksesta saadut tulokset pääotsikon 5 alaotsikoihin teemojen mukaisesti: Päivähoidon aloitusvaihe, vanhempien ja työntekijöiden välinen yhteistyö ja tyytyväisyys päivähoitopalveluihin, joista tuloksia voi lukea tarkemmin.

A) PÄIVÄHOIDON ALOITUSVAIHE

1. Päivähoitoon hakeminen
2. Päivähoitopaikan saaminen
4. Hoitopaikkaan tutustuminen
6. Varhaiskasvatussuunnitelman teko
10. Aloitusvaiheen sujuvuus

B) VANHEMPIEN JA TYÖNTEKIJÖIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ

- 3. Työntekijöiden joustavuus
- 5. Omahoitajuus
- 8. Päivittäiset kohtaamiset
- 9. Työntekijöiden kohdattavuus
- 11. Perheen toiveiden huomioiminen
- 14. Tiedonkulku

C) TYYTYVÄISYYS PÄIVÄHOITOPALVELUIHIN

- 7. Vanhempainillat ja muut tapahtumat
- 12. Tunne osallisuudesta
- 13. Päivähoitosopimuksen jatkuvuus
- 15. Perheen tarpeisiin vastaavat päivähoitopalvelut

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimusaineistoa analysoidessa ja määrällistäessä esiin nousi, että vanhemmat olivat kirjoittaneet eniten kokemuksistaan päivittäisistä kohtaamisista, seuraavaksi vanhempainilloista ja muista järjestetyistä tapahtumista, perheiden toiveiden huomioon ottamisesta ja varhaiskasvatussuunnitelman tekemisestä. Arvokkaita tutkimuksellemme ovat myös yhdessä tai muutamissa kertomuksissa esiin tulleet asiat, joita päivähoitossa voidaan tutkimuksemme avulla kehittää edelleen ja kiinnittää niihin erityistä huomiota. Yleisesti vanhemmat ovat melko tyytyväisiä tarjottuihin päivähoitopalveluihin, mutta myös kehitettäviä asioita nousi tutkimusaineistostamme. Samoista teemoista saattoi ilmetä sekä toimivia että kehitettäviä asioita eri kertomuksissa. Seuraavissa alaluvuissa erittelemme tuloksia tarkemmin.

6.1 Päivähoidon aloitusvaihe

Vanhemmilla on hyvin vaihtelevia kokemuksia päivähoitotoimituksen aloitusvaiheesta. Osa vanhemmista koki aloitusvaiheen hankalaksi, esimerkiksi he kokivat vaikeaksi jättää itkevä lapsi hoitoon. Hoitajien kannustus kuitenkin auttoi eteenpäin. Vanhemmat kertoivat myös siitä, kuinka lapsi otettiin huomioon yksilöllisesti ja hänen sopeutumiseensa kiinnitettiin huomiota. Vanhemmat ovat kokeneet, että päivähoitoon hakeminen on helppoa, ja vanhemmat pyrkivät hakemaan hoitopaikkaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Päivähoitopaikan saamisessa on vaihtelevia kokemuksia. Osalle perheistä päivähoitopaikka on järjestynyt helposti, kun taas osan kohdalla päivähoitopaikka on ollut hankalampi saada tai siitä on ilmoitettu aivan viime hetkellä. Vanhemmat kirjoittivat, että lyhytkestoista työtä on hankala ottaa vastaan, koska päivähoitopaikasta ei ole varmuutta. Vanhemmat tiedostavat sen, että päivähoitohakemus on toimitettava heti kun mahdollista, jotta olisi aikaa järjestää päivähoitopaikka.

Päivähoitohakemuksen kahden viikon käsittelyajan vuoksi mitään pätkätöitä on hankalaa ottaa vastaan. Pääsääntöisesti hoitopaikka on järjestynyt tarpeen mukaan kunhan vaan on osannut toimittaa hakemuksen ajoissa.

Monet vanhemmista pitävät tärkeänä mahdollisuutta käydä tutustumassa päivähoitopaikkaan etukäteen, ja osa perheistä onkin käynyt tutustumassa hoitopaikkaan useamman kerran. Muutama vanhemmista kuitenkin kirjoitti, että tutustuminen on jäänyt yhteen kertaan hieman ennen hoidon aloittamista.

Suurin osa vanhemmista kirjoittaa, että lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on tehty. Kaikkien vanhempien kanssa suunnitelmaa ei ole tehty heti, kun päivähoito on alkanut, vaan aikaa on ehtinyt kulua paljon. Suunnitelmien päivittämisestä kirjoitettiin vaihtelevasti. Osa vanhemmista kirjoitti, että suunnitelma on päivitetty kerran vuodessa, mutta suurin osa ei maininnut asiasta mitään. Ne vanhemmat, joiden kanssa varhaiskasvatussuunnitelma on tehty, kokivat suunnitelman hyväksi ja tarpeelliseksi. Suunnitelman teon yhteydessä on ilmennyt asioita lapsesta tai päivähoitoon liittyvistä asioista, joiden on hyvä tulla esille.

Kerroin tavoista kotona ja kyllähän sinne vasuun kirjattiin vanhempienkin toiveet ja mielipiteet. Ja on niitä käsitykseni mukaan otettu huomioon.

Vanhemmat ja työntekijät ovat myös keskustelleet vanhempien toiveista sekä mielipiteistä ja ovat yhdessä miettineet, miten toimintaa voisi kehittää. Muutama vanhempi kirjoitti, etteivät kuitenkaan tiedä, miten varhaiskasvatussuunnitelma näkyy päivähoitoarjessa. Päivähoidon aloitusvaiheesta oli määrällisesti kirjoitettu eniten juuri varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sen teosta. Vanhemmat voivat konkreettisesti osallistua suunnitelman tekoon ja sitä kautta osallistua lapsen varhaiskasvatukseen. Kaikkien kanssa varhaiskasvatussuunnitelmaa ei ole tehty. Kertomuksista ei ilmene, minkä vuoksi suunnitelma on jäänyt tekemättä.

6.2 Vanhempien ja työntekijöiden välinen yhteistyö

Vastauksia määrällistäessä huomasimme vanhempien kertoneen eniten kokemuksistaan päivittäisistä kohtaamisista vanhempien ja päivähoitoon henkilökunnan välillä. Vanhemmat toivat kertomuksissaan esille päivittäisten kohtaamisten tärkeyden ja pohtivat niiden onnistumista. Päivittäisistä kohtaamisista vanhemmat löysivät niin hyviä asioita kuin kehitettävääkin. Kohtaamisten kerrottiin sujuvan pääosin hyvin, mutta oli huomatt-

tu eroja isille ja äideille kerrottavissa asioissa sekä hoitajan oma-aloitteisuudessa päivän tapahtumista kerrottaessa: osa vastaajista halusi enemmän tietoa lapsen hoitopäivän kulusta. Vanhemmat toivoivat avointa ja aitoa keskusteluyhteyttä työntekijöiden ja vanhempien välille. Esiin tuotiin myös toive avoimesta keskustelusta päivähoidon linjauksista päivähoiton henkilökunnan ja vanhempien välillä ja siitä, että aamulla lasta hoitoon tuotaessa vanhempaa ja lasta vastassa olisi joku työntekijä. Kertomuksissa tuotiin esille aamujen kiire: joinakin aamuina ehtii vaihtamaan vain muutaman sanan. Joku koki, että lasta haettaessa hoitajaa saa etsiä saadakseen tietoa päivän kulusta, eli hoitajaa ei ole lähistöllä, eikä päivittäisiä kohtaamisia juuri ole. Toinen vanhempi oli taas kokenut saavansa hyvinkin tarkkaa tietoa päivän kulusta lasta haettaessa hoidosta. Tuotiin esiin myös se, että vanhempi voi kertoa työntekijöille, jos kotona on tapahtunut jotain erityistä ja vanhempi ajattelee sen vaikuttavan hoitopäivän sujumiseen, ja lasta koskevista asioista voidaan kertoa puolin ja toisin. Eräs vanhempi totesi, että tarvittaessa työntekijän kanssa saa kyllä hetken keskusteluun, mikäli vanhemmalla jokin asia painaa mieltä.

...lapsi on mukavaa viedä hoitoon, aamulla on hoitaja vastaanottamassa ja siinä toisinaan ehtii vaihtaa muutaman sanan (riippuu aamusta) ja voi kertoa lasta koskevista asioista puolin ja toisin, tunnelma on lämmin ja mukava.

Vanhemmat kuvasivat muutamassa kertomuksessa kokemuksiaan siitä, miten työntekijät ovat joustaneet erilaisissa tilanteissa. Joku koki, että työntekijät ovat joustavia, kun taas jonkun mielestä joustamista saisi olla lisää. Omahoitajuus ja sen tärkeys tuotiin esille siirtymävaiheessa kotihoidosta päivähoitoon yhdessä kertomuksessa, jossa todettiin lapsen sopeutuneen nopeasti päivähoiton arkeen omahoitajan ansiosta, jolloin hoidon aloitusvaihe oli siis onnistunut.

Vanhemmat kuvasivat kokemuksiaan työntekijöiden kohdattavuudesta. Joku koki, että vanhemman tarvitsee kerätä rohkeutta asioiden esille ottamiseen ja toivoi kylmien ja arkailevien kohtaamisten sijaan lämpöisempiä kohtaamisia. Myös muutoksista kertomisen koettiin olevan vaikeaa negatiivisen vastaanoton takia. Osa toi esiin sen, että yleensä vastaanotto henkilökunnalta on mukavaa ja henkilökunta on joutanut tarpeen mukaan.

Vanhemmat kuvasivat runsaasti kokemuksiaan perheiden toiveiden huomioonottamisesta. Toisaalta kirjoitettiin, että perheen toiveet lapsen hoitorutiineista on otettu hyvin huomioon, toisaalta taas koettiin, että päivähoitossa toimitaan vanhojen rutiinien mukaan, joihin vanhemmilla ei ole mahdollista vaikuttaa. Vanhempien toiveita toimintaan oli kysytty, mutta toivottiin, että keskusteltuihin asioihin palattaisiin, jotta tiedettäisiin, onko vanhempien toiveilla oikeasti merkitystä ja toteutuvatko ne. Vanhempien toive erilaisten tapahtumien järjestämisaikakohdasta tulisi ottaa paremmin huomioon.

Päivähoitopalveluiden erilaisia tapahtumia koskeva tiedonkulun vanhemmat kokevat toimivaksi, koska tietoa saadaan sekä vanhemmille jaettavien tiedotteiden, että aktiivisesti päivitetävän ilmoitustaulun kautta. Tiedonkulku toimii koko päivähoitopalvelussa melko hyvin ja etenkin perhepäivähoidon asiakkaat ovat erityisen tyytyväisiä siihen. Perhepäivähoidossa vanhemmilla on hyvät mahdollisuudet saada tietoa lapsensa päivän kulusta, mutta päiväkodilla työntekijöiden vaihtuvuus päivän aikana hankaloittaa tiedonkulkua. Vanhempia kiinnostaa kuulla lapsensa päivittäisestä toiminnasta hoidossa ja he itse tuovat esille mielellään toimintatapoja, joita lapsella on kotona.

...Olisi myös joskus kiva kuulla, mitä lapsi on päivän aikana tehnyt, onko piirrellyt, minkälaisista asioista on jutellut tai mikä leikki on tänään ollut mieluinen.

Vanhemmat kokevat saavansa tiedon lapsensa hoitopaikasta myöhään, usein juuri ennen hoidon alkamista, mikä koetaan kehitettäväksi asiaksi. Hoitopaikan hakemisvaiheessa tietoa on saatu kiitettävästi vanhempia arveluttaviin asioihin ja myös hoitopaikkapäätösten mukana on tullut tietoa päivähoitosta yleisesti.

6.3 Tyytyväisyys päivähoitopalveluihin

Aineistosta käy ilmi vanhempainiltojen vähäisyys sekä erilaisten päivähoitotapahtumien järjestämisaikakohdan toimimattomuus usean perheen kohdalla. Vanhempainiltoja ei vanhempien mukaan ole kovin usein, mutta vanhemmat odottavat niitä järjestettävän jossakin päivähoitovaiheessa. Monessa vanhempien kirjoittamassa kertomuksessa toivotaan päivähoitotapahtumien järjestämistä muulloin kuin päivällä. Vanhemmat ko-

kevat vaikeaksi osallistua päivähoiton tapahtumiin päiväsaikaan, jolloin moni heistä on töissä itse. Tämä aiheuttaa mielipahaa, koska vanhemmat tuovat vahvasti esille halunsa osallistua lastaan koskeviin tapahtumiin yhdessä toisten vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden kanssa.

Päiväkodilla ei ole kovin usein vanhempainiltoja. Muita järjestettyjä tapahtumia on silloin tällöin, mutta osallistujia ei valitettavasti ole kovin usein kovin montaa paikalla. Ehkä osasyynä on se, että tapahtumat ovat keskellä päivää, jolloin kovin monella vanhemmalla ei ole mahdollisuutta osallistua.

Vanhemmat toivovat lisäksi, että tapahtumiin osallistuisi aina lapselle tuttu työntekijä. Vaikka osa tapahtumista järjestetäänkin ilta-aikaan, kuten moni vanhemmista on toivonut, kokevat jotkut tyytymättömyyttä siitä, ettei tapahtumien järjestämistä koskevissa asioissa oteta kuitenkaan riittävästi heidän mielipiteitään huomioon. Lasten iltajoulujuhlaa vanhemmat toivoisivat järjestettävän jatkossa, koska se on vanhempien keskuudessa koettu mukavaksi tapahtumaksi. Tyytyväisiä vanhemmat taas ovat sellaisiin tapahtumiin, joihin isät on kutsuttu paikalle erikseen.

Osallisuuteensa päivähoitopalveluissa vanhemmat ovat melko tyytyväisiä yleisellä tasolla, mutta osallistumismahdollisuuksien ja osallisuuden asteen koetaan vaihtelevan eri tilanteissa. Jotkut kokevat osallisuuden olevan muodollista osallisuutta, jotkut taas kokevat perheensä olevan hyvinkin osallisia päivähoitopalveluissa. Aineistosta selviää ajoittainen vaikeus tulla kuulluksi päivähoitopalveluissa. Päivähoitosopimuksen jatkuvuuteen liittyy vanhempien huoli siitä, miten käy päivähoitopaikan vanhemman työtilanteen muuttuessa.

Joskus tietysti on enemmän ja joskus vähemmän mahdollisuuksia osallistua ja olla osallinen mutta tässä vaiheessa kaikki tuntuu olevan kunnossa asian suhteen.

Perhepäivähoidon puuttuminen nykyisestä palvelutarjonnasta on koettu puutteeksi ja he, jotka ovat käyttäneet perhepäivähoitopalveluita, ovat kokeneet sen hyväksi asiaksi.

Yleisesti kaikkia päivähoitopalveluita koskien vanhemmat ilmaisevat tyytyväisyytensä erinäisistä kehittämistarpeista huolimatta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan tavoitteena olevan varhaiskasvatuksen yhdenvertaisen toteuttamisen edistäminen koko maassa, sisällöllisen kehittämisen ohjaaminen ja edellytyksien luominen varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. Tavoitteina ovat myös muun muassa ammatillisen tietoisuuden, vanhempien osallisuuden sekä moniammatillisen yhteistyön lisääminen. (Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2005, 7.)

Tutkimuksemme tarkoituksena oli saada selville, millaisia kokemuksia osallisuudesta vanhemmilla on päivähoitopalveluissa. Tutkimuksen tavoitteena oli löytää keinoja vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi sekä todeta jo olemassa olevat toimivat käytännöt. Tutkimuksen kautta tuotimme tietoa ensisijaisesti päivähoidon henkilöstölle vanhempien osallisuuden kokemuksista, joita varhaiskasvattajat voivat käyttää hyödyksi vanhempien osallisuuden vahvistamisessa varhaiskasvatuksen eri prosesseissa. Kokemuksellisen tiedon avulla voidaan edistää kasvatuskumppanuuden vahvistumista päivähoitossa. Tämän vuoksi tavoitteenamme oli myös, että perheet hyötyvät tutkimuksestamme.

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportissa todetaan maamme aluerakenteen muuttuvan; maaseudulta muutetaan kasvukeskuksiin ja maaseutu hiljenee, mikä vaikuttaa myös varhaiskasvatuspalvelujen järjestämiseen niin kasvukeskuksissa kuin autioituvalla maaseudullakin. Merkittävänä muutoksina varhaiskasvatuksen kannalta voidaan pitää esimerkiksi lapsiperheiden elämäntilanteiden monimuotoistumista, asiakkuuden kehittymistä osallisuudeksi, vanhempien työoloihin liittyviä muutospaineita sekä paikallisen vastuun korostumista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 30.) Nämä asiat tulivat esille myös tutkimuksestamme vanhempien kirjoittamista kertomuksista.

Päivähoitopaikan hakemisen vanhemmat ovat kokeneet helpoksi ja ovat pyrkineet hakemaan hoitopaikkaa mahdollisimman varhain, jotta päivähoitopaikan järjestämiselle löytyisi aikaa. Päivähoitopaikan saaminen taas on osalle vanhemmista ollut hankalaa, tai siitä on ilmoitettu vasta juuri ennen päivähoiton aloitusta. Tämä on tuottanut joille-

kin vanhemmista hankaluutta ottaa lyhytkestoista työtä vastaan. Päivähoidon puolelta tulisikin panostaa lapsen päivähoitopaikasta tiedottamiseen vanhemmille ajoissa, jolloin vanhempien tieto-osallisuus vahvistuisi. Laki lasten päivähoidosta (36/1973 2:11.1 §) velvoittaa kuntaa huolehtimaan päivähoidon saatavuudesta kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti. Päivähoitopaikan saamiseen liittyvä epävarmuus on huolestuttava asia perheen toimeentulon, lapsen pysyvän hoitosuhteen ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden kannalta. Kaikki vanhemmat eivät ole kokeneet päivähoitopaikan saamiseen liittyvän suurempia ongelmia. Kehitettävänä asiana kunnassa kuitenkin on päivähoitopaikan järjestäminen tasapuolisesti perheille heidän tilanteensa vaatimalla tavalla ja kohtuullisessa ajassa.

Vanhemmat alkavat usein valmistautua lapsensa päivähoiton aloitukseen jo paljon, ennen kuin se tosiasiasa on ajankohtaista. Niin lapselle kuin vanhemmillekin päivähoiton aloitus on elämänmuutos, johon liittyy paljon odotuksia ja tunteita. Vanhemmilla saattaa olla paljon päivähoitoon liittyviä kysymyksiä ja huolta lapsen selviytymisestä erossa heistä, jolloin lapselle välittyy vanhempien kokemaa eron vaikeus hoidon alkaessa. Helpottaakseen lapsen sekä vanhempien oloa on tärkeää luoda hyvä suhde päivähoiton työntekijöiden ja vanhempien välille avoimen keskustelun ja päivähoitoon tutustumisten kautta. Vanhemmille tulee antaa tukea ja mahdollisuus kysyä mieltään askarruttavista asioista, ilmaista mahdollisia pelkojaan ja toiveitaan päivähoiton aloituksesta. (Munter 2002, 45; Kaskela & Kekkonen 2011, 41.) Päivähoidon aloitusvaihe on merkittävä perheille. Vaikka vanhemmat eivät kuvanneet aineistossamme yksityiskohtaisemmin erityisesti päivähoiton aloitukseen liittyviä asioita, ilmeni siitä kuitenkin aloitusvaiheen hankaluus tunnetasolla.

Kasvatuskumppanuus-työkäytäntöihin kuuluu aloituskeskustelu perheen kodissa tai vanhempien toiveesta päiväkodilla. Aloituskeskustelun tavoitteena on antaa vanhemmille enemmän tilaa tuoda omia ajatuksiaan esille tutussa ympäristössä. Perheen koti tarjoaa myös päivähoiton työntekijälle tilaisuuden kohdata vanhemmat aidosti, läsnä ollen sekä luo perustan työntekijän ja vanhempien luottamuksen rakentumiselle. Aloituskeskustelun kautta rohkaistaan vanhempia käymään lapsen päivähoiton aloittamiseen liittyviä tunteita ja ajatuksia läpi yhdessä päivähoiton työntekijän kanssa. Siten vanhemman voi olla helpompi valmistella lastaan päivähoiton aloitukseen. Vanhemmille on

tärkeää saada kokea tulevansa kuulluksi lastaan koskevissa asioissa, ja kunnioittava, luottamuksellinen sekä dialogisuuteen perustuva aloituskeskustelu antaa siihen hyvän mahdollisuuden. (Kaskela & Kekkonen 2011, 41–42.) Tutkimamme kunnan päivähoitossa on työskennelty aktiivisesti kasvatuskumppanuuden vahvistamiseksi ja siten oltu avoimia työtapojen kehittämiseksi.

Lapsen pehmeä lasku päivähoitoon eli perheen mahdollisuus tutustua rauhassa ja useita kertoja lapsen kanssa tulevaan hoitopaikkaan auttaa jatkossa lasta ja vanhempia sopeutumaan päivittäisiin erohetkiin. Pehmeän laskun avulla lapsella säilyy jatkuvuuden tunne elämässään, koska päivähoiton alku tapahtuu vaiheittain ja koko perhe saa rauhassa totutella muutokseen. (Munter 2002, 46; Kaskela & Kekkonen 2011, 43.) Suuntaamalla voimavaroja päivähoiton aloitusvaiheessa aloituskeskusteluun ja pehmeään laskuun voidaan taata jokaiselle vanhemmalle mahdollisuus tulla kuulluksi sellaisena, kuin he ovat. Perheitä tulee kunnioittaa niiden omista lähtökohdista käsin, ja päivähoiton työntekijöiltä vaaditaankin herkkyyttä ottaa huomioon sekä avoimien, että hiljaisempien vanhempien päivähoitoa ja lastaan koskevat ajatukset ja näkemykset. (Munter 2002, 49.) Aineistosta ilmeni, että moni vanhemmista kokee tärkeäksi mahdollisuuden tutustua etukäteen useamman kerran lapsensa tulevaan päivähoitopaikkaan. Osalle vanhemmista päivähoitopaikkaan tutustuminen on kuitenkin jostakin syystä jäänyt vain yhteen kertaan. Pehmeän laskun järjestäminen voi olla hankalaa vanhemmille esimerkiksi työelämän asettamien vaatimusten vuoksi, mutta silloin vanhemmat on pidettävä muulla tavoin ajan tasalla lapsen päivähoiton sujumisesta. Tällaisessa tilanteessa vanhempien ja työntekijöiden tulisi varata reilummin aikaa päivähoitoon liittyvien asioiden läpikäymiseen esimerkiksi tuotaessa tai haettaessa lasta.

Vanhemmille on tärkeää kertoa siitä, miten lapsen sopeutuminen etenee, ja tuoda esiin myös lapsen ikävöiminen, joka vahvistaa osaltaan vanhempien roolia lapsen elämän ensisijaisena ihmissuhteenä. (Kaskela & Kekkonen 2011, 43.) Vanhempien on helpompi luottaa lapsensa sopeutumiseen päivähoitossa, jos heille kerrotaan rehellisesti lapsen kuulumiset. Vanhempi tietää silloin päivähoiton työntekijöiden arvostavan heidän lastaan koskevaa asiantuntijuuttaan ja olemaan valmiita ottamaan vanhemmat aidosti osallisiksi lapsen päivähoitoon. Tämä on luottamuksen rakentumisen edellytys. (Karila 2002, 281.) Aineistosta ilmenee päivähoiton työntekijöiden antaman kannustuksen

merkitys vanhemmille lapsen aloittaessa päivähoiton. Lisäksi päivähoiton työntekijöiden koetaan ponnistelleen lapsen sopeutumisen hyväksi.

Varhaiskasvatuksen visiossa 2020 mainitaan seuraavaa: Varhaiskasvatussuunnitelmat toteutetaan ja niitä arvioidaan säännöllisesti, sekä perheiden monimuotoiset tarpeet ja heidän osallisuutensa ovat keskeisimpiä varhaiskasvatuspalvelujen toteuttamisessa ja suunnittelussa. Henkilöstön riittävydestä on huolehdittu ja se on koulutettua, osaavaa ja hyvinvoiva. Lainsäädäntö on uudistettu tukemaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, ihmissuhteiden pysyvyyttä ja jatkuvuutta sekä tasapainoista kasvua ja kehitystä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 65.) Visioon on kirjoitettu samoja asioita, kuin mitä tutkimuksessamme tuli esille joko toimivana tai kehitettävän asiana. Varhaiskasvatussuunnitelmien teko voi monesti kiireessä jäädä tekemättä, vaikka ne pitäisi aina tehdä. Myös suunnitelman arviointiin on löydyttävä aikaa, koska lapsi kasvaa ja kehittyy koko ajan. Täten myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa on tarpeen päivittää aika ajoin. Perheen toiveiden ja heidän arkisten tarpeidensa sekä osallisuutensa tulisi olla palveluiden järjestämisen lähtökohtana. On mietittävä, millä tavalla järjestetään kokopäivähoito ja avoimet varhaiskasvatuspalvelut siten, että ne palvelevat perheitä parhaiten. Henkilöstöresurssit ovat ensiarvoisen tärkeitä lapsen päivähoitoarjen sujumisen kannalta, joten henkilöstöä tulee olla riittävästi ja sen tulee saada täydennyskoulutusta, jota on tutkittavassa kunnassa tarjottukin ainakin kasvatuskumppanuuskoulutuksen muodossa.

Tutkimusaineiston vanhemmista suurimman osan kanssa lapsen yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma on tehty ja vanhemmat ovat kokeneet sen tarpeelliseksi. Suunnitelmaa tehtäessä vanhemmilla, ja päivähoiton työntekijöillä on ollut mahdollisuus keskustella lasta ja päivähoitoa koskevista merkityksellisistä asioista. Vanhemmat ovat voineet tuoda toiveitaan ja mielipiteitään sekä päivähoitoon liittyviä kehittämisideoitaan esille. Osa vanhemmista ilmaisi kuitenkin epätietoisuutensa siitä, miten varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään käytännön työssä. Varhaiskasvatussuunnitelman tekeminen on merkittävä osa päivähoitopalvelua ja se tulisi tehdä kaikkien vanhempien kanssa, eikä sen päivittämistä saisi unohtaa. Varhaiskasvatussuunnitelman kautta vaihdetaan lasta koskevaa tietoa ja vahvistetaan perheen tieto-osallisuutta.

Varhaiskasvatuksen laadun arvioimista ja kehittämistä koskevassa raportissa esille tuodaan vanhempien kokevan varhaiskasvatussuunnitelman tekemisen merkitykselliseksi osaksi päivähoitoa. Raportti antaa yleiskuvaa päivähoiton tilanteesta vanhempien näkökulmasta ympäri Suomen. Sen tavoitteena on tuoda esille vanhempien näkemyksiä varhaiskasvatuspalveluiden toteutumisesta, varhaiskasvatusympäristöstä, yhteistyöstä päivähoitossa sekä varhaiskasvatuspalveluiden merkityksestä perheelle. Yhtenä tärkeänä osana raporttia on tuoda esille vanhempien näkökulmaa ja osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Raportissa vanhemmat toivovat suunnitelman tekemisen ajoittuvan heti päivähoiton alkuvaiheeseen. Varhaiskasvatussuunnitelman tekemisellä pyritään lisäämään vanhempien osallisuutta, yhdenmukaistamaan päivähoiton toteuttamista ja kehittämään päivähoiton laatua sekä lisäämään päivähoiton henkilöstön ammatillista tietoutta (Kronqvist & Jokimies 2008, 5, 9–10.)

Varhaiskasvatussuunnitelman tekemisen ajoittaminen päivähoiton aloitusvaiheeseen ja säännöllinen päivittäminen lisäävät vanhempien osallisuutta, mutta suunnitelman sisällyttäminen arjen työhön vaatii ilmeisesti vielä kehittämistä. Kaikkien aineistomme vanhempien kanssa varhaiskasvatussuunnitelmaa ei ollut tehty, mutta syytä tähän vanhemmat eivät tuoneet esille. Vastuu suunnitelman tekemisestä on kuitenkin päivähoiton henkilöstöllä. Vanhempien suunnitteluosallisuutta voitaisiin edistää yhteisten toimintatapojen sopimisella ja hoitopaikan yhteisen toiminnan suunnittelulla vaikkapa vanhempainillassa. Toimintatavat ja suunnitellut tapahtumat tulisi myös ottaa käyttöön päivähoiton arjessa. Voitaisiin sopia, millä aikavälillä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tulee tehdä hänen tullessaan hoitoon (esimerkiksi puolen vuoden sisällä hoidon aloittamisesta), sekä suunnitelman päivitysväli (esimerkiksi kerran vuodessa tai perheen tilanteen muuttuessa). Aikataulut olisivat kaikille kunnan varhaiskasvatuksen toimijoille yhteiset, ja näin edistettäisiin kaikkien vanhempien tasa-arvoista suunnitteluosallisuutta. Tätä kautta myös työntekijät voisivat suunnitella varhaiskasvatuskeskustelujen ajankohtaa ja omaa työtään, sekä varmistaa, että keskustelut ehditään käydä kaikkien vanhempien kanssa ja vanhempien toiveet toteutuvat käytännössä.

Vanhemmat kirjoittivat paljon toiveiden huomioon ottamisesta päivähoiton arjessa. Vastaajista suurin osa kokee vanhempainiltojen ja muiden tapahtumien järjestämisessä olevan parantamisen varaa. Vanhemmille on tärkeää, että he pääsevät osallistumaan

vanhempainiltoihin ja myös tätä kautta osallisiksi lapsensa varhaiskasvatuksesta. Vanhemmat olivat tyytyväisiä sellaisiin tapahtumiin, joihin isät on kutsuttu paikalle erikseen ja siten otettu koko perhe paremmin huomioon päivähoiton asiakkaana. Vanhempien työaikojen puitteissa ei välttämättä ole mahdollista järjestää erilaisia tapahtumia kaikille sopivaan aikaan. Tästä huolimatta olisi hyvä tiedustella vanhempien toiveita tapahtumien ajankohdasta, jotta vanhempien tieto- ja suunnitteluosallisuus tulisi näkyväksi käytännössä ja vanhemmille jäisi kokemus kuulluksi tulemisesta.

Avoimuus on tärkeää vanhempien ja työntekijöiden välillä. Molempien osapuolten tulee kertoa reilusti ajatuksistaan. Yksi keino, miten vanhemmat saavat tietoa hoitopäivän kulusta on se, että mahdollistetaan vanhempien läsnäolo päivähoitossa. (Koivunen 2009, 174–175.) Vanhemmat kokevat, ettei yleisesti päivähoitopalveluissa heidän mielipiteidensä kysyminen pelkäästään riitä, vaan niiden huomioon ottaminen tulisi näkyä lisäksi arjen toiminnassa. Kun toiveita sovelletaan käytäntöön, tulee siitä kertoa vanhemmille. Tällöin vanhemmat pääsevät aidosti osallisiksi päivähoitopalveluihin. Aidosti vanhempien toiveita kuulemalla ja osoittamalla käytännössä, että niillä on merkitystä työntekijöille, vaikutetaan vanhempien tieto- ja suunnitteluosallisuuden kokemuksiin. Ottamalla toiveet esille arjessa esimerkiksi kertomalla vanhemmille, onko toiveita voitu toteuttaa edes jollakin tapaa tai perustella miksi ei, osoitetaan arvostusta vanhempien ajatuksille. Näin ollen jokaisella päivähoiton työntekijällä on mahdollisuus tarkastella omaa työtapaansa ja pohtia, toimiiko jokaisen vanhemman kohdalla mahdollisimman tasavertaisesti. Omaan työskentelyä kehittämällä voidaan vanhempien osallisuutta helposti lisätä arjessa.

Päätösosallisuudesta ei ole kirjoitettu vanhempien vastauksissa oikeastaan ollenkaan. Vanhemmilla on mahdollisuus vaikuttaa varhaiskasvatuksen sisältöön esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelman teon yhteydessä, mutta varsinaisia koko lapsiryhmää koskevia päätöksiä siinä ei voida tehdä. Kertomuksissa ei ilmennyt, että mitä esimerkiksi vanhempainillat pitävät sisällään. Vanhempainiltojen avulla vanhempien päätösosallisuutta voidaan helposti lisätä, koska siellä voidaan keskustella ja päättää lasten varhaiskasvatukseen liittyvistä asioista. Toimintaosallisuuden mahdollistamiseen vaikuttaa suuresti toiminnan ja tapahtumien järjestämisaikakohta. Kaikki eivät voi aina päästä paikalle, mutta toimintaa tulisi suunnitella siten, että kaikilla on jossain vaiheessa mahdolli-

suus osallistua. Toiminnan sisällön tulisi olla monipuolista. Tutkimuksessamme vanhempien vastauksista ilmeni, että perinteitä halutaan kunnioittaa. Toimintaosallisuuden lisäämiseksi vanhempien mielipiteitä voisi kysyä aina esimerkiksi jonkin tapahtuman jälkeen, ja näin voidaan kehittää toimintaa perheiden toiveiden mukaisesti.

Kasvatuskumppanuus velvoittaa vanhempien näkemyksen huomioon ottamisen päivähoitopalveluissa. Pysyvä ja hyvä hoitajakiintymys ja yhteistyö vanhempien kanssa toimivat välineinä ennalta ehkäisevässä perhetyössä. Mahdollisiin ilmeneviin ongelmiin on helpompaa puuttua, jos heti päivähoidon alkaessa luotu yhteistyösuhde on kiinteä ja toimiva. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 35.) Työntekijän oma esimerkki voi kannustaa vanhempaa keskustelemaan ja sitä kautta antamaan oman panoksensa. Vanhemmille on tärkeää jakaa ajatuksiaan lapsistaan. Työntekijästä voi tuntua hyvin tavalliselta kertoa päivittäisistä tapahtumista, mutta ne ovat tärkeitä vanhemmalle, koska hän ei pääse niitä konkreettisesti kokemaan. (Kaskela ym. 2006, 44–45.)

Vanhemmat kirjoittivat vastauksissaan työntekijöiden kohdattavuudesta ja päivittäisistä kohtaamisista niin positiivisia kuin kehitettäviäkkin asioita. Vanhempien näkemyksen huomioon ottaminen mahdollistaa hyvän yhteistyösuhteen syntymisen jo päivähoiton aloitusvaiheessa, jos vanhempaa todella kuunnellaan ja hänen tietonsa ja taitonsa lapsen kasvatuksesta otetaan vastaan. Vanhempaa kunnioittava ja arvostava työote tuottaa samalla hyvän ja turvallisen kasvuympäristön myös lapselle, joka tietää kasvatusympäristöjensä toimivan yhtenevien periaatteiden mukaan. Kohtaamisten onnistumiseen vaikuttaa moni asia. Työntekijällä ja vanhemmalla tulee olla hetki aikaa, tietoa tulee jakaa avoimesti puolin ja toisin ja sekä työntekijän että vanhemman tulee pohtia oman käyttäytymisensä merkitystä eri tilanteissa.

Tiedonkulku päivähoitopalveluissa on vanhempien kertomusten mukaan pääosin toimivaa. Vaikuta vanhempi -selvityksessä ilmeni, että vanhempien mielestä kunnilla on parantamisen varaa varhaiskasvatukseen liittyvässä tiedottamisessa. Selvityksessä vanhemmat toivovat, että kunnat tekisivät kattavat Internet-sivut. Nykyään vanhemmat etsivät sieltä tietoa ja he myös odottavat tiedon löytyvän sähköisessä muodossa. (Kronqvist ym. 2008, 38.) Kertomuksissa osa vanhemmista kertoi, että saivat kunnasta hyvin tietoa päivähoidosta ja siihen liittyvistä asioista päivähoiton aloitusvaiheessa. Van-

hemmat eivät kirjoittaneet Internetistä saatavan tiedon kattavuudesta, mutta jos tietoa on muuten saatavilla, niin sieltä ei ole edes tarvinnut tietoa etsiä. Onkin tärkeää ottaa huomioon vanhempien erilaiset tarpeet myös tiedottamisessa. Kaikki eivät käytä sähköisiä viestintävälineitä, joten myös perinteisellä paperisella tiedottamisella on yhä paikkansa myös varhaiskasvatuspalveluissa. Pääosin vanhempien tieto-osallisuus toteutuu tutkittavassa kunnassa koskien etenkin erilaisia tapahtumia, mutta päivittäistä tiedon kulkua tulee edelleen kehittää vanhempia osallistavampaan suuntaan. Esimerkiksi työajat asetavat kasvokkain keskustelulle rajansa, mutta työyhteisössä voitaisiin pohtia sitä, millä tavalla lapsen päivän kulku välittyisi vanhemmalle työntekijöiden vaihtuvuudesta huolimatta.

Palvelujärjestelmää tulee kehittää joustavaksi, jotta perhe-elämän ja työn yhteensovittaminen onnistuu. Osa-aikaisia varhaiskasvatuspalveluita tulee kehittää jatkossa siten, että perheet voivat esimerkiksi vanhempainvapaan aikana turvautua osa-aikaisiin ja avoimiin päivähoitopalveluihin kokoaikahoidon sijasta. Lapselle tulee myös turvata paikka samassa päivähoitoyksikössä perheen näin halutessa. Perhepäivähoitajien eläköityminen tulee lisääntymään, ja uusia perhepäivähoitajia on vaikea rekrytoida, vaikkakin nuorten perhepäivähoitajien määrässä on tapahtunut pientä kasvua. Perhepäivähoitajien työoloja ja koulutusta tulisi kehittää. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 36–38.) Tutkimuksessamme kävi ilmi perhepäivähoidon olleen vanhempien mielestä hyvä palvelu, mutta kunnassa sitä oli heikosti saatavilla. Yksi syy tutkittavassa kunnassa tähän on perhepäivähoitajien rekrytoimisen vaikeus ja nuorten koulutettujen siirtyminen kasvu-keskuksiin maaseudulta. Vastausten perusteella olisi vaikeaa turvata paikka samassa päivähoitoyksikössä perheen niin halutessa, koska hoitopaikat ovat olleet täynnä ja välillä hoitopaikkaa on ollut haastavaa saada. Tällaisen tilanteen edistyminen parempaan suuntaan vaatisi enemmän resursseja tai resurssien uudelleen järjestelyitä. Perhepäivähoito sai vanhemmilta kiitosta myös tiedottamisesta; hoitaja ei vaihdu päivän aikana, jolloin oman lapsen asioista puhuminenkin on helpompaa.

Laadukas varhaiskasvatuspalvelu on merkittävä asia lapsen ja perheen hyvinvoinnin kannalta. Hallinto- ja organisaatiotavasta riippumatta perheelle on tärkeää, että päivähoitoa saa siinä muodossa, kuin perhe sitä tarvitsee. Hoidon on myös oltava laadukasta ja hoitomatkojen kohtuullisia. Vanhemmat toivovat yhä joustavampia ja yksilöllisempiä

palveluita, yhä enemmän perheen elämäntilanteeseen sopivia varhaiskasvatus- ja päivähoitoratkaisuja. Palveluita organisoitaessa on varmistettava, että palvelua on saatavilla kunnan eri puolilla, eri hoitomuotoja on tarjolla ja erilaisiin hoitoaikoihin sopivaa toimintaa on mahdollista käyttää. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008, 33–34.) Vanhempien osallisuuden kannalta päivähoitosopimuksen jatkuvuudella on tärkeä merkitys, koska vanhempien tulee voida olla yhteistyökumppanina kaikissa päivähoitoprosessin vaiheissa, jotta osallisuus toteutuisi. Perheen elämäntilanteen muuttuessa päivähoitopaikan jatkuvuudesta tulee keskustella avoimesti ja etsiä ratkaisua yhdessä vanhempien kanssa, muuten kyseessä on asiantuntijalähtöinen eikä osallisuuteen pyrkivä työskentelytapa. Päivähoitosopimuksen jatkuvuuteen liittyy vanhempien huoli siitä, miten käy päivähoitopaikan vanhemman työtilanteen muuttuessa. Joillekin vanhemmista on todellisuutta se, ettei subjektiivinen oikeus päivähoitopaikkaan toteudu päivähoitolain velvoittamalla tavalla. Tällainen tilanne aiheuttaa vanhemmissa turhautuneisuutta ja sen kautta tyytymättömyyttä saatavilla oleviin päivähoitopalveluihin. Vanhempien voi olla vaikea suunnitella perheen arkea, jos hoitosopimus katkeaa työsopimuksen katketessa. Lyhytaikaiset työsuhteet ovat nykyään yleisesti paljon käytettyjä, joten myös päivähoitopalveluiden saatavuus tulisi kunnissa taata kaikenlaisissa työsuhteissa oleville perheille.

Puroila on tutkinut väitöskirjassaan kohtaamisia päiväkotiarjessa. Tutkimuksen keskeinen näkökulma on ollut varhaiskasvatustyön käsitteellistäminen sosiaalisena ilmiönä, joka todentuu varhaiskasvattajien ja muiden ihmisten välisissä kohtaamisissa päivähoidon arkisissa tilanteissa. Tarkastelu on kohdentunut työntekijöiden näkökulmaan. Kohdealueeksi ovat rajautuneet varhaiskasvattajien arkityöhön liittyvät kohtaamistilanteet ja työtilanteita koskevat tulkinnat, joista hän on muodostanut viisi erilaista varhaiskasvattajan toimintakehystä. Aineisto koottiin havainnointi- ja haastatteluaineistolla yhdeksästä Oulun läänin alueella sijaitsevasta päiväkodista 1997. Varhaiskasvattajilla todettiin olevan viisi erilaista toimintakehystä: opetuksellinen kehys, hoivakehys, hallinnan kehys, käytännöllinen kehys ja persoonallinen kehys. (Puroila 2002, 16, 19.) Oman tutkimuksemme kannalta löysimme yhteneviä asioita vanhempien ja työntekijöiden välisestä yhteistyöstä Puroilan käsitellessä väitöskirjassaan hallinnan kehystä.

Puroila totesi tutkimuksessaan varhaiskasvattajien ja lasten vanhempien välisessä suhteessa vallan elementillä olevan keskeinen merkitys. Valtasuhteen todettiin vuosien saa-

tossa muuttuneen niin, että vanhemmilla on yhä enemmän valtaa vaikuttaa päiväkodin toimintaan, mutta taas toisaalta vanhempien vaikutusmahdollisuudet vaihtelivat päiväkodeittain. Yhteistyö vanhempien kanssa koettiin merkitykselliseksi, mutta kuitenkin yhteistyön mieltämisessä ja käytännön toteutuksessa havaittiin suurta vaihtelua. Joissain päiväkodeissa vanhempien osallistuminen nähtiin tavoiteltavana ja vuorovaikutusta pyrittiin aktiivisesti lisäämään, toisissa taas työntekijöiden ja vanhempien erillisyyden ja vuorovaikutuksen vähäisyys oli ilmeistä. Vuorovaikutuksen määrästä ei yksin voida vetää johtopäätöksiä vanhempien vaikutusmahdollisuuksista tai asemasta päiväkodissa; runsas vuorovaikutus ei aina merkitse vaikutusmahdollisuuksien toteutumista päiväkodin arjessa. Vaikuttamisessa on kyse enemmänkin siitä, miten vanhempien toiveet toiminnasta muuttuvat joko omaa lasta tai koko päiväkotia koskeviksi yhteisiksi käytännöiksi. Tutkimuksessa vanhempien vaikuttaminen näyttäytyi ongelmallisena. Toisaalta monet työntekijät halusivat lisää vuorovaikutusta vanhempien kanssa ja vanhempien aktiivisuutta, mutta toisaalta liian aktiiviset vanhemmat koettiin ongelmallisina. Tutkimuksessa todettiin suomalaisen kasvatuserinteeseen kuuluvan ammattilaislähtöisen varhaiskasvatuksen suunnittelun ja toteuttamisen kaikille lapsille samansisältöisenä, samanlaisin menetelmin, joihin vanhempien ei ole oletettu puuttuvan. (Puroila 2002, 109–112.)

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Pohdittaessa tutkimuksen luotettavuutta tulee lähdekritiikki ottaa huomioon tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Tutkimusta varten teoriaa kannattaa etsiä laajalti, unohtamatta olla kriittinen. Esimerkiksi tieteelliset artikkelit tutkittavan alan julkaisuissa ovat hyviä tiedon lähteitä. Luotettavina lähteinä voidaan käyttää niin väitöskirjoja kuin lisensoitettaitakin, koska niiden julkaisua on edeltänyt tarkka sisällön arviointiprosessi. Näitä alempia tutkimuksia, kuten opinnäytetöitä, voidaan hyödyntää lähdeluetteloidensa kautta. Oppi- ja käsikirjoja käytettäessä tulee huomio kiinnittää tiedon tuoreuteen, sekä siihen, mainitaanko tekstissä alkuperäisiä lähteitä. Vanhempaa lähdettä tulee tarkastella uuden, päivitetyn tiedon kautta, koska se hyvinkin voi olla vielä käytettävää. (Metsämuuronen 2006, 27–29.)

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden yksi tärkeimmistä asioista on vakuuttavuus. Tällä tarkoitetaan tutkimuksen tekoon liittyvien valintojen ja tulkintojen näkyväksi tekemistä. Vakuuttavuus edellyttää tutkimuskohteen kontekstuaalisuuden ymmärtämistä, jolloin se tulee huomioitua kokonaisuutena. Luotettavuutta lisää tutkimuksen johdonmukainen eteneminen, jossa kuvaillaan tarkasti se, miten aineisto on hankittu ja analysoitu. (Toikko & Rantanen 2009, 123–124.) Tutkimuksessa on arvioitava luotettavuutta jollakin tavoin ja laadullisessa tutkimuksessa yksi käytettävä menetelmä on kuvailla mahdollisimman tarkasti tutkimusprosessin kulkua. *Validius* laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa tutkijan kuvailun, selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta. Luotettavuutta lisäävät tutkijan selostukset myös mahdollisista häiriötekijöistä ja virheistä. Hyvä tutkija kykenee lisäksi itsekritiittiseen pohdintaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 217.)

Laadullinen tutkimus etenee prosessinomaisesti, eikä tutkimuksen etenemistä voida täysin välttämättä ennustaa. Tutkimuksessa on nähtävä kokonaisuus, esimerkiksi yksilön ja hänen ympäristönsä vaikutus toisiinsa. Tutkijan on otettava vastuu koko tutkimusprosessin kulusta. (Marin 1996, 25–29.) Tieteellistä tutkimusta ohjaavat yleiset eettiset periaatteet, joita tutkijan tulee noudattaa. Opinnäytetyössämme meidän on pohdittava tutkimuksemme eri vaiheita tutkimuseettisten kysymysten kautta. Tutkimuksen aiheen valinnassa täytyy ajatella esimerkiksi sitä, miksi tutkittava aihe on ajankohtainen ja yh-

teiskunnallisesti merkityksellinen, sekä kenen ehdoilla tutkimus on toteutettava. (Hirsjärvi ym. 2004, 25–26.) Olemme pohtineet aiheemme ajankohtaisuutta sen taustalla olevien hankkeiden kautta, jotka keskittyvät lapsiperheiden hyvinvoinnin tukemiseen. Uskomme tutkimuksemme hyödyttävän niin vanhempia kuin päivähoidon työntekijöitäkin, koska tutkimuksemme liittyy muun muassa kasvatuskumppanuuteen ja yhteistyön sujumiseen.

Tärkeää on selvittää tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden tietoinen suostumus tutkimukseen, sekä riskit, joita heidän osallistumisestaan voi ilmetä. Tutkijan vastuulla on perehdyttää tutkittavat henkilöt tutkimuksen kulkuun siten, että heillä on riittävä ymmärrys asiasta. Tutkimukseen osallistuvien on tärkeää tietää tutkimuksen pääkohdat ja se, mitä tutkimuksesta voi seurata. Heidän on myös oltava päteviä antamaan suostumuksensa vapaaehtoisesti tutkimukseen osallistumisesta, joka ei aina ole yksinkertaista esimerkiksi lasten ollessa kyseessä. Tutkimuksessa on kiinnitettävä huomiota salassapitovelvollisuuteen ja luottamuksellisuuteen. (Hirsjärvi ym. 2004, 26–27.) Pidimme tutkittavalle kohderyhmälle infotilaisuuden, jossa kerroimme tutkimuksestamme heille tarkemmin ja korostimme osallistumisen tärkeyttä. Lisäksi laitoimme tutkittaville selkeän saatekirjeen, jolla pyrimme myös innostamaan vanhempia ottamaan osaa tutkimukseemme. Kaikki tutkimukseemme osallistuneet eivät käyneet järjestämässämme infotilaisuudessa, mutta he saivat kuitenkin ohjeet vastaamiseen ja yhteystietomme, jotka olivat sitä varten, että he olisivat voineet ottaa yhteyttä, mikäli heillä olisi ollut kysyttävää tutkimuksen kulusta.

Koko tutkimusprosessia on tarkasteltava eettisistä lähtökohdista käsin. Tutkijan velvollisuus on toimia rehellisesti esimerkiksi välttämällä plagiointia, toisten tutkimukseen osallistuneiden arvostamisella ja huolellisella raportoinnilla, jossa tulosten kriittiselle pohdinnalle jätetään tilaa. (Hirsjärvi ym. 2004, 27–28.) Tutkimussuunnitelmavaiheessa kaikki tutkimuksen tekijät ovat pitäneet kukin omaa päiväkirjaa, joihin on kirjattu muun muassa opinnäytetyöohjaukset ja palaverit yhteistyökumppaneiden kanssa. Olemme olleet huolellisia asioiden kirjaamisessa ja muistiinpanojen laatimisessa, koska nämä helpottavat raportointia ja tekevät raportoinnista luotettavampaa.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessimme alkoi huhtikuussa 2010 aiheen valinnalla ja opintoihimme kuuluvalla valmistavalla seminaarilla. Kiinnostuimme Lapsen hyvä arki -hankkeesta ja tarkastelimme hankkeen opinnäytepankkia. Jokainen tutkimuksen tekijöistä keräsi itseä kiinnostavia aiheita, jonka jälkeen pohdimme yhdessä, mikä voisi olla meille sopiva aihe. Mielenkiintomme kohdistui asiakkaan osallisuus lapsiperhepalveluissa -teemaan, erityisesti vanhemman näkökulmasta. Otimme yhteyttä hankkeen projektipäällikköön ja kerroimme, että olisimme kiinnostuneita tekemään opinnäytetyön hankkeen kanssa yhteistyössä. Sovimme tapaamisesta, jossa oli mukana myös Koillismaan -alueen kehittämiskoordinaattori. Hän kertoi meille mahdollisuudesta tehdä yhteistyötä erään kunnan päivähoiton kanssa, koska siellä oltaisiin kiinnostuneita vanhemman osallisuuden vahvistamisesta päivähoitopalveluissa. Saimme erilaisia vaihtoehtoja, miten opinnäytetyön voisi toteuttaa, ja kevään aikana saimme muokattua aiheen meille ja yhteistyökumppanille sopivaksi. Valmistavan seminaarin aikana keräsimme aiheeseemme liittyvää teoriatietoa ja esittelimme omat aiheemme muille opiskelijoille.

Aiheen valinta on ollut mielestämme onnistunut siltä osin, että olemme pitkin matkaa tutkijoina olleet todella innostuneita aiheesta. Vanhempien osallisuuden tutkiminen on mielestämme tärkeää nykypäivänä varhaiskasvatuksen muututtua vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteiseksi työksi, lapsen parhaaksi. Opinnäytetyömme alkuperäinen idea oli osallistaa sellaisia vanhempia, jotka eivät ole juuri ollenkaan mukana päivähoitopalveluissa. Emme kuitenkaan saaneet tätä ajatusta kehitettyä eteenpäin sellaiseksi, että tutkimusaineistoa olisi ollut mahdollista saada tarpeeksi. Meillä ei ollut resurssien tai aikataulujen vuoksi mahdollisuutta toteuttaa esimerkiksi toiminnallista opinnäytetyötä, jossa olisimme olleet itse paikalla kyseisessä kunnassa järjestämässä vanhemmille jonkinlaista tapahtumaa osallisuuteen liittyvää. Toteutuneessa tutkimuksemme annoimme kuitenkin kaikille päivähoitopalveluita käyttäville vanhemmille mahdollisuuden vastata kirjallisesti tai sähköisesti osallisuuden kokemuksistaan ja siten osallistua päivähoitopalveluiden kehittämiseen.

Suunnitelman teko käynnistyi kunnolla syksyllä 2010. Olemme olleet aktiivisesti yhteydessä kunnan päivähoivonvastaavan ja hankkeen kehittämiskoordinaattorin kanssa opinnäytetyöprosessin eri vaiheissa. Välimatkojen vuoksi olemme lähettäneet sähköpostia ja pitäneet videopalavereita, jotka olivatkin eräs oppimiskokemus tutkimuspolullamme. Opettajilta olemme saaneet varata aikoja työkohtaiseen ohjaukseen. Tavoitteemme oli saada suunnitelma valmiiksi alkuvuodesta 2011, jotta voisimme alkaa toteuttaa tutkimusta. Erityisesti suunnitelman tekovaiheessa opimme lähteiden oikeaa merkitsemistä. Se oli alkuun haastavaa, ja perusasioiden ollessa hallussa tuli poikkeuksia, joihin piti etsiä ohjeita koulumme oppaista. Opinnäytetyömme aiheen rajaaminen ja täsmentäminen sopivaksi oli haastavaa, koska etenkin tutkimussuunnitelmaa tehdesämme meillä oli vaikeuksia pysyä aiheemme keskiössä. Suunnitelma valmistui maaliskuussa 2011, ja se olisi voinut valmistua aiemminkin, mutta aikataulujen yhtensovittaminen opinnäytetyön tekijöiden, yhteistyökumppaneiden ja opettajien kanssa oli välillä hyvin haastavaa. Opinnäytetyöprosessin eteneminen riippui monesta eri asiasta, joten meidän tutkijoina oli opeteltava odottamaan kärsivällisesti asioiden järjestymistä.

Seuraava vaihe oli infotilaisuuden järjestäminen vanhemmille huhtikuun alussa. Infotilaisuus sujui jännityksestämme huolimatta hyvin. Olimme osittain tyytyväisiä siihen, että vanhempia tuli paikalle, toisaalta vaivasi se, että saammeko riittävästi vastauksia tutkimuksen tekoa varten. Käsittääksemme kuitenkin lähes kaikki opinnäytetyön tekijät pohtivat samaa asiaa, että saanko tarpeeksi vastauksia ja ovatko ne käyttökelpoisia. Odotimme jännittyneinä ja innokkaina vanhempien vastauksia, jotta selviäisi, voimmeko jatkaa tutkimuksen tekemistä alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Toisaalta oli hyväkin, että jouduimme tässä vaiheessa pohtimaan ja ideoimaan opinnäytetyöhömmme liittyviä asioita rauhassa, jolloin saimme lopputulokseen mahdollisesti syvällisempää ulottuvuutta. Alun perin meidän oli tarkoitus jakaa tutkimuksen vastauspaperit järjestämässämme infotilaisuudessa paikalle tuleville vanhemmille. Aikomuksemme oli selvittää tutkimukseemme liittyviä käsitteitä ja tutkimuksen tarkoitusta vanhemmille, jotta heidän käsityksensä osallisuudesta ja osallistumisesta olisi yhtenäinen sen kanssa, miten me tutkijoina nämä käsitteet ymmärrämme. Jouduimme kuitenkin muuttamaan suunnitelmaa siten, että vastausmahdollisuus annettiin kaikille päivähoitopalveluita käyttäville vanhemmille riippumatta läsnäolosta infotilaisuudessa vähäisen osallistujamäärän vuoksi. Pidensimme näin vanhempien vastausaikaa ja annoimme mahdollisuuden heille ottaa

meihin yhteyttä, mikäli jokin asia oli epäselvä. Muutama yhteydenotto tulikin, ja vastasimme vanhempien kysymyksiin mahdollisimman selkeästi. Saimme riittävästi kertomuksia tutkimuksen tekoa varten ja aloitimme aineiston analysoinnin ja raportin kirjoittamisen toukokuussa 2011. Vastauksia analysoidessamme huomasimme vanhempien noudattaneen melko tarkkaan vastauspaperiin kirjaamiamme esimerkkejä, joiden kautta vanhemmat voisivat tuoda osallisuuden kokemuksiaan esille. Tämä saattoi kaventaa vanhempien näkökulmia ja johdatella tietynlaisiin vastauksiin, mutta tätä emme olleet osanneet ottaa huomioon ennalta.

Opinnäytetyömme raportin kirjoittaminen ajoittui kesälle, jolloin meidän ei ole ollut mahdollista saada ohjausta koulultamme. Analysoimme tutkimustuloksemme parhaan osaamisemme mukaan ja haimme mahdollisimman paljon teoriatietoa analysoinnin tueksi. Vastauksia analysoidessa olemme oman tulkintamme varassa tuoneet esille mielestämme tutkimuksemme kannalta merkitykselliset asiat ja tehneet näistä johtopäätöksiä. Fenomenologis-hermeneuttiseen tutkimusmetodologiaan liittyy tulkinnan vaatimus, ja olemme pyrkineet olemaan huolellisia vastausten analysoinnissa, jotta emme vääristäisi niiden sisältöä. Kuitenkin tulkintaan liittyy aina vaara siitä, ettei asioita ole ymmärretty, kuten vastauksen kirjoittaja on tarkoittanut. Olemme tiedostaneet tämän ja pyrkineet säilyttämään aineistomme informaatioarvon mahdollisimman hyvin. Analysoinnissa otimme huomioon pienetkin erot vastauksissa, jotta saisimme mahdollisimman paljon irti vanhempien arvokkaista kokemuksista. Pohdimme lisäksi sitä, osasimmeko todella vakuuttaa vanhemmat tutkimukseemme liittyvästä salassapitovelvollisuudesta ja vanhempien anonymiteetin säilyttämisestä. Etenkin ne vanhemmat, jotka eivät olleet infotilaisuudessamme, saattoivat jättää joitakin tärkeitä kokemuksiaan tuomatta esiin sen pelossa, että heidän ajatuksensa eivät pysyisi nimettöminä. Olisimme voineet painottaa enemmän myös sitä, ettemme säilytä vanhempien kertomuksia kokonaisina, vaan poimimme niistä tutkimuksen kannalta merkitykselliset asiat, jotka tuomme raportissa esille ja siten päivähoidon henkilöstön luettavaksi.

Mielestämme olisi tärkeää kehittää opinnäytetyöprosessin kulkua siten, ettei suunnitelmavaihe venyisi liian pitkäksi ja häittäisi varsinaisen tutkimuksen etenemistä. Lisäksi olemme kirjoittaneet raportin lähes kokonaan kesän aikana ilman ohjaavien opettajien ohjausta. Toisaalta on hyvä, että raportin kirjoittamiseen on rauhallista aikaa ilman teo-

riaopintoja koulussa, toisaalta taas on riski tehdä analysointia ja raportointia väärin, jolloin mahdollisesti tehdään turhaa työtä. Toivoisimmekin koulun puolelta mietittävän opinnäytetyön ajankohtaa. Kuitenkin täytyy muistaa, että opinnäytetyö on vain yksi etappi elämässä, ja olemme suoriutuneet siitä mielestämme hyvin.

Tutkimuksen aikana vaikeaa oli opetella kirjoittamaan tutkimuskielellä sekä ottaa selvää tutkimukseen liittyvistä teoria-asioista, esimerkiksi Rauhalan ihmiskäsityksen purkaminen itselle sopivaan muotoon tai narratiivisuus ja fenomenologis-hermeneuttinen- käsitteiden avaaminen ja vieläpä ymmärtäminen. Näitä asioita kävimme läpi pitkään ja hartaasti. Koemme ehdottomasti hyväksi asiaksi tehdä opinnäytetyö ryhmässä tai parin kanssa; tämä edesauttaa aikatauluissa pysymistä. Joku kannustaa aina, jos toista väsyttää, asioita voi pohtia porukassa ja muut huomaavat toisen virheet ja erehdykset. Olemme tutkimuksen aikana opetelleet toistemme työtapoja ja myös sopeutuneet erilaisiin tapoihin. Joku on ollut alun perin parempi lähteiden merkitsemisessä, toinen taas kieliopillisissa asioissa ja kolmas käytännön asioiden organisoimisessa. Olemme kokeneet myös positiiviseksi hankkeelta saadun tuen. Olemme saaneet kehittämiskoordinaattorilta kommentteja ja palautetta nopeasti pyydettyä. Positiivista yhteistyökunnassa oli erityisesti infotilaisuuden järjestäminen ja vastaanotto; meidät otettiin todella lämpimästi vastaan, ja huomasimme tutkimuksemme olevan merkityksellinen päivähoiton työntekijöille. Lisäksi olemme saaneet ohjaavilta opettajilta tutkimuksen eteenpäin viemiseksi hyviä neuvoja ja myös kannustusta.

Koemme kasvaneemme ammatillisesti opinnäytetyöprosessin aikana. Olemme kehittäneet yhteistyötaitojamme sekä oppineet tieteellisen tutkimuksen tekemistä. Saamme opinnoistamme lastentarhanopettajan pätevyyden, joten tutkimus oli niiltäkin osin meille ajankohtainen ja tärkeä. Tutkimuksemme avulla meille avautui, kuinka tärkeää vanhempien osallisuus on päivähoiton alkuvaiheesta lähtien, kuinka toiminnan yhteisellä suunnittelulla vanhempien osallisuutta voidaan lisätä ja kuinka tärkeää vanhemmilta on arjessa kysyä, mitä mieltä hän varhaiskasvatuspalveluista sekä omasta osallisuudestaan on. Tietoisuutemme kasvatuskumppanuuden tärkeydestä syveni. Ottamalla vanhempi todelliseksi kumppaniksi varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen, kasvatuskumppanuuden periaatteet toteutuvat ja vanhempi pääsee konkreettisesti osalliseksi lapsensa varhaiskasvatuksesta.

Vanhempien kirjoittamien kertomusten kautta huomasin, kuinka vaihtelevia kokemukset voivat olla samasta asiasta. Työntekijöinä meidän on osattava huomioida eri tekijät, jotka vaikuttavat tilanteeseen, jotta asiakkaan kohtaaminen onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Voimme soveltaa tutkimuksen avulla opittua tietoa osallisuudesta missä tahansa työskennellessämme kaikkien asiakkaiden kohdalla. Päiväkodissa työskennellessämme lasten osallisuuden vahvistaminen on yhtä tärkeä asia kuin vanhempienkin.

Jatkotutkimusaiheiksi ehdotamme toiminnallista opinnäytetyötä vanhempien osallisuudesta esimerkiksi pidemmän projektin muodossa, tai laadullista tai määrällistä tutkimusta siitä, miten subjektiivinen päivähoito-oikeus toteutuu kunnissa.

LÄHTEET

Erkkilä, R. 2006. Narratiivinen kokemuksen tutkimus. Koettu paikka, tarina ja kuvaus. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. 2. painos. Helsinki: Dialogia, 195–226.

Happo, I. 2008. Sosionomit sosiaalialan työkentällä. Sosionomin (amk) osaaminen ja osaamishaasteet varhaiskasvatuksessa. Teoksessa L. Viinamäki (toim.) 14 puheenvuoroa sosionomien (AMK) asemasta Suomen hyvinvointiasiantuntijajärjestelmässä. Anjalankoski: SOLVER palvelut Oy, 99–109. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun julkaisu- ja. Sarja A: Raportteja ja tutkimuksia 2/2008. Hakupäivä 27.7.2011
http://www3.tokem.fi/kirjasto/tiedostot/Viinamaki_A_2_2008.pdf

Heikka, J., Hujala, E., & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Vantaa: Printel Oy.

Heikkinen, H. 2001. Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 116–128.

Heikkinen, H. 2002. Narratiivisuus – ei yksi vaan monta tarinaa. Teoksessa H. Heikkinen & L. Syrjälä (toim.) Minussa elää monta tarinaa. Kirjoituksia opettajuudesta. Vantaa: Dark Oy. 184–197.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Tammi.

Hujala, E., Puroila, A.-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: T-Print.

Järvi, S. 2006. Varhaiskasvatus osallisuuden näkökulmasta. Teoksessa P. Pukari (toim.) Vanhemmat osallisina – käsitteistöä ja menetelmän kehittäjä. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. 1–3.

Karling, M., Ojanen, T., Siven, T., Vihunen, R. & Vilen, M. 2008. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.

Karila, K. 2002. Moniammatillisuus ja päiväkotitoiminnan suunnittelun perusteita. Teoksessa A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. Pienet päivähoitossa. 1.-2. painos. Juva: WS Bookwell Oy. 271–282.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2011. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. 6.painos. Jyväskylä: Bookwell Oy.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaste 2009. Pohjois-Suomen alueellinen kehittämistoiminnan suunnitelma. Hakupäivä 6.1.2011 http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=42733&name=DLFE-7910.pdf

Kiesiläinen, L. 2002. Vuorovaikutus ammattina. Teoksessa A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. Pienet päivähoitossa. 1.-2. painos. Juva: WS Bookwell Oy. 254–268.

Kiilakoski, T. 2008. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Hakupaino Oy, 10–12.

Kiviniemi K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: Bookwell Oy, 70–85.

Kohonen, K. & Tiala, T. 2002. Johdanto. Teoksessa Kohonen, K. & Tiala, T. (toim.) Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Helsinki: Art-Print Oy, 7.

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito – Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva: WS Bookwell Oy.

Kronqvist, E-L. & Jokimies, J. 2008. Vanhemmat varhaiskasvatuksen laadun arvioijina. Tuloksia Vaikuta vanhempi -selvityksestä. Helsinki: Valopaino Oy. Hakupäivä 30.7.2011 <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R22-2008-VERKKO.pdf>

Kuntalaki 17.3.1995/365

Laine, T. 2010. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Juva: Bookwell Oy, 28–45.

Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 26–30.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Marin, M. 1996. Universaali etiikka ja tiede. Teoksessa A. Palmroth & I. Nurmi (toim.) Altiiksi asettumisen etiikka. Laadullisen tutkimuksen eettisiä kysymyksiä. 2.painos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta. 15–31.

Metsämuuronen, J. 2006. Metodologian perusteet ihmistieteissä. Teoksessa J. Metsämuuronen (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: International Methelp ky. 16–77.

Munter, H. 2002. Lapsi aloittaa päivähoiton. Teoksessa A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. Pienet päivähoidossa. 1.-2. painos. Juva: WS Bookwell Oy. 35–57.

PaKaste. 2010a. Lapsen hyvä arki – Pohjois-Pohjanmaan osahanke. 27.1.2010. Hakupäivä 28.5.2010 <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/Hankkeen%20esittely%20-%20kevat%202010.pdf>.

PaKaste. 2010b. Koillismaan kehittämissuunnitelma. Päivitetty 30.3.2010 Hakupäivä 28.5.2010 <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/kuusamo-taivalkoski-posio/Kehittamissuunnitelma300310.pdf>

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. 2010a. Lapsen hyvä arki-hanke. Päivitetty 07.05.2010. Hakupäivä 28.5.2010 <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki>

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. 2010b. Pohjois-Suomen monialaiset sosiaali- ja terveystalvet -kehittämisrakente ja toimintamalli 1.3.2009–31.10.2011. Päivitetty 25.2.2010. Hakupäivä 28.5.2010 <http://www.sosiaalikallega.fi/kaste>

Puroila, A.-M. 2002. Kohtaamisia päiväkotiarjessa - Kehysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön. Oulu: Oulu University Press.

Rauhala, L. 2005. Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. 2010. ECTS kompetenssit. Hakupäivä 4.11.2010 http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/

Sosiaali- ja terveystministeriö. 2008. Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Helsinki: Yliopistopaino.

Sosiaali- ja terveystalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Stakes. 2006. Kasvatuskumppanuus jaettuna kasvatustehtävänä. Päivitetty 12.12.2006. Hakupäivä 28.5.2010 http://varttua.stakes.fi/FI/Sisallot/kasvatuskumppanuus/jaettuna/KK_jaettuna_teht.htm

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731

Tast, E. 2005. Sosionomin (AMK) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 27.7.2011

http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMKJulkisetDokumentit/Yleisopalvelut/Julkaisupalvelut/Kirjat/opetus_ohjaus_ja_osaaminen/Sosionomin_AMK_osaamisprofiili.pdf

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Juvenes Print.

Tuomi & Sarajärvi. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu laitos. Tammi: Helsinki.

Valli, R. 2010. Mitä numerot kertovat? Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 222–223, 227–229.

Vesikansa, S. 2002. Demokratia kouluissa ja nuorisotyössä. Teoksessa Gretschel, A. (toim.) Lapset, nuoret ja aikuiset toimijoina. Artikkeleita osallisuudesta. Helsinki: Kuntatalon paino, 13.

LIITTEET

Hei!

LIITE 1

Olemme sosionomiopiskelijoita Oulun seudun ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä ***** varhaiskasvatuspalveluihin. Tutkimme vanhempien kokemuksia osallisuudesta ***** päivähoitopalveluissa.

Tulemme pitämään teille vanhemmille infotilaisuuden opinnäytetyöstämme **tiistaina 5.4.2011 klo 18**. Tilaisuus pidetään päiväkodilla. Tilaisuudessa on kahvitarjoilu.

Tervetulleita tilaisuuteen ovat päiväkodin, ryhmäperhepäivähoitokodin, perhepäivähoidon sekä esiopetuksen aamu- ja iltapäivähoidon vanhemmat. Tilaisuudessa kerromme teille tarkemmin tutkimuksestamme ja kerromme, mitä tarkoitamme osallisuudella tässä tutkimuksessa.

Sinulla vanhempana on ainutlaatuista tietoa aiheesta, jota me tutkimme. Osallistumisesi infotilaisuuteen on siis erittäin tärkeää, ja toivomme, että pääset paikalle!

Aurinkoisin terveisin,

Johanna Ollila, Jonna Tirola ja Tiia Raiskio
Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Mikäli teillä on kysyttävää infotilaisuudesta, pyydämme teitä ottamaan yhteyttä sähköpostitse ***** tai puhelimitse *****.

Arvoisa vastaaja,

LIITE 2

toimita kertomuksesi 21.4.2011 mennessä joko postitse tai sähköpostilla. Kertomukselle ei ole enimmäis- tai vähimmäispituutta.

Ohjeet postitse tapahtuvaan vastaamiseen: Kirjoita vapaamuotoinen kertomuksesi vastauspapereihin. Toimita kertomus osoitteeseen:

Ohjeet sähköpostitse tapahtuvaan vastaamiseen: Voit kirjoittaa kertomuksesi joko liitetiedostona tai sähköpostin viestikenttään. Lähetä kertomus osoitteeseen: *****

Vanhempien kokemuksia osallisuudesta ***** päivähoitopalveluissa

Kirjoita kertomus osallisuuden kokemuksistasi päivähoitopalveluissa.

Voit hyödyntää kertomuksessasi esimerkiksi seuraavia aiheita:

- päivähoitopaikan haku
 - päivähoidon aloitusvaihe
 - varhaiskasvatussuunnitelman teko ja arviointi
 - vanhempainillat ja muut järjestetyt tapahtumat
 - päivittäiset kohtaamiset työntekijöiden kanssa
-
-
-